

Bijbelbespreking over de brief aan de Romeinen

Hoofdstuk 10

HET FALEN VAN ISRAËL

BIJ DE KOMST VAN DE MESSIAS

Inhoud

INLEIDING	3
HET FALEN VAN ISRAËL.....	4
A. Het falen van Israël (1): Israël mist de ware gerechtigheid van God (10:1-4)	4
PARAFRASE	4
TEKST	4
<u> </u> Rom. 10:1	4
<u> </u> Rom. 10:2	6
<u> </u> Rom. 10:3	7
<u> </u> Rom. 10:4	10
B. Bewijs uit de Schrift: gerechtigheid uit de Wet en uit het geloof (10:5-13)	13
PARAFRASE	13
TEKST	15
<u> </u> Rom. 10:5	15
<u> </u> Rom. 10:6	17
<u> </u> Rom. 10:7	21
<u> </u> Rom. 10:8	21
<u> </u> Rom. 10:9	23
<u> </u> Rom. 10:10	25
<u> </u> Rom. 10:11	26
<u> </u> Rom. 10:12	27
<u> </u> Rom. 10:13	28
AANHANGSEL (1).....	31
AANHANGSEL (2) – Wat te denken van de vrome joden van onze tijd?	35
EINDNOTEN - EXCURSEN.....	38

INLEIDING

Hoofdstuk 11 van deze brief zal duidelijk maken dat ondanks de verwerping van de Messias door de meerderheid van Israël de beloften van God aan Zijn volk niet vervallen zijn. Maar dan moeten we wel eerst door hoofdstuk 10 heen, waarin uitgebreid het falen van Israël bij de komst van de Messias in Zijn vernedering wordt duidelijk gemaakt. De verwerping van Israël als natie in de wereld is niet te herleiden op een decreet van God, maar is het gevolg van hun eigen weigering om de Messias te aanvaarden. Vooral omdat zij de weg van de heidenen naar Gods verlossing niet wilden accepteren.

In de eerste plaats (10:1-4) heeft Israël in de Messias Jezus niet gezien wat God in Hem heeft willen openbaren: Zijn volle en volmaakte gerechtigheid, volmaakt in overeenstemming met de oneindigheid van Zijn liefde. Door de openbaring van Gods gerechtigheid in de Zoon, was het niet langer de Wet die kon worden gelijkgesteld aan Gods “eisende” gerechtigheid, want nu was er een gerechtigheid geschonken die door geen mens uit zichzelf kon worden bereikt. Christus was het einde van de Wet en dat bracht een gerechtigheid die niet op grond van werken, maar op grond van geloof was gesteld. De rechtvaardige zou inderdaad leven – voorbij het oordeel tot in het eeuwige leven – op grond van geloof. Dat was een gerechtigheid die wel door de Torah was aangeduid – bij voorbeeld al in Genesis - maar die niet zichtbaar werd in het leven zolang men de Torah beschouwde als een wetboek vol instructies, vol gedragsregels die moesten worden nageleefd.

In de tweede plaats (10:5-10) wordt duidelijk dat Israël ondanks zijn ijver en inzet in de godsdienst niet gezien heeft wat de fundamentele plaats van het geloof is in de verhouding die God met mensen probeert in te stellen. Dat wil de apostel nu zelfs duidelijk maken door een uitleg van passages die tot het hart van de ijver voor de wet lijken te horen. In een gedurfde exegese van die plaatsen maakt hij nu zichtbaar dat van meet af aan het geloof, ja zelfs het evangelie van Christus zelf, in die teksten doorschemert. De wet verwijst al naar een gerechtigheid die niet door haarzelf, maar door Gods genade wordt geschonken. Belijdenis en geloof, mond en hart werken samen in de ontvangst van deze gerechtigheid.

In de derde plaats (10:11-21) heeft God dit ongeloof van Israël al voorzien en zo had men ook al in de profetie van Jesaja kunnen lezen dat het volk vooral door

ongeloof en ontrouw gekarakteriseerd werd. Ook het aanbod van verlossing van de volkeren was al voorzegd. Het falen van Israël berust dus niet op gebrek aan kennis, want ze hadden het in hun Heilige Schrift al allemaal voor hen liggen. Ook kan er niet gezegd worden dat ze het niet begrepen hadden. Het falen van Israël was dus een rebellie, een daad van ongehoorzaamheid tegenover een Messias van wie ze wisten dat Hij een nieuwe periode van verlossing kwam brengen.

HET FALEN VAN ISRAËL

A. Het falen van Israël (1): Israël mist de ware gerechtigheid van God (10:1-4)

PARAFRASE

1. Ik, Paulus, heb nog steeds een grote liefde voor mijn eigen volk. Als ik tot God bid voor Israël, vraag ik altijd om hun redding. 2. Ik moet ook zeggen dat zij in hun godsdienst een grote ijver laten zien. Maar die ijver is op het verkeerde gericht en ze houden zelfs tegen beter weten in vol. Wat is dan het probleem? 3. Zij kennen en erkennen de gerechtigheid niet, die God in Christus geschonken heeft, en daarom streven zij ernaar om een gerechtigheid van eigen makelij op te richten. Maar dat betekent dat ze zich niet gehoorzaam onderwerpen aan Gods openbaring. Zij verwerpen de gerechtigheid van God en dat is ongehoorzaamheid.

4. Zij hadden kunnen weten dat zowel de Wet als de Eredienst zijn vervulling, maar daarmee ook zijn einde vinden in Christus. Toen Hij kwam, werd de gerechtigheid verbonden met het geloof in Hem. Dat is eigenlijk niets nieuws. Het evangelie van geloof en genade is volledig in overeenstemming met het Oude Testament. De gerechtigheid vanuit de ijver voor de Wet en de gerechtigheid uit geloof alleen komen we beide al in het Oude Testament tegen. En het is al in het OT duidelijk dat de HEERE de besnijdenis van het hart, d.w.z. geloof zoekt.

TEKST

Rom. 10:1 Ἡμεῖς οὖν, ἡμεῖς οὖν εὐδοκίᾳ¹ τῆς ἐμῆς καρδίας καὶ ἡ δέησις ἡ πρὸς τὸν Θεὸν [ὑπὲρ τοῦ Ἰσραήλ] ἐστὶν εἰς σωτηρίαν².

¹ HOD - The word εὐδοκία means either good pleasure, sovereign purpose, Matthew 11:26; Luke 2:14; 2 Thessalonians 1:11; Ephesians 1:5, 9, or benevolence, kind feeling, or desire, as in Philippians 1:15. The latter sense best suits this passage.

Broeders, de toegenegenheid mijns harten, en het gebed, dat ik tot God [voor Israël] doe, is tot hun zaligheid.³

Net als in hoofdstuk 9 begint Paulus met een verklaring van zijn innige gevoelens voor zijn eigen volk. Omdat in dit vers de woorden “voor Israël” niet voorkwamen, maar in het volgende vers met het woord “hun” wel naar het Israël verwezen werd, is er vermoedelijk door een copiiist “voor Israël” toegevoegd aan de handschriften van het Byzantijnse teksttype waarop de Statenvertaling gebaseerd is.

De “toegenegenheid” is zoiets als een “goede wil”, Paulus staat welwillend tegenover zijn eigen volk van wie hij blijft hopen dat ze nog tot bekering zullen komen. Die toegenegenheid sluit al meteen uit, dat hij van mening zou zijn dat het met Israël als geheel gedaan is en wijst al vooruit naar zijn woorden over het toekomstige herstel van Israël in het volgende hoofdstuk. Omdat zijn gebed gericht is op hun verlossing, moet in de gedachten van Paulus dat herstel mogelijk zijn. In ieder geval voor sommigen van zijn volk.

Het is opvallend dat Paulus deze diepe affectie en deze hoop voor Israël voelt, ondanks de uitleg van Gods soevereine en verkiezende genade in het vorige hoofdstuk. Inzicht in de uitverkiezing en ijver in het gebed sluiten elkaar niet uit. De tegenspraak tussen de uitverkiezende genade en de vrijheid van de mens om zich te bekeren die ons zo vaak de gedachten verwart, wordt door Paulus niet ten gunste van een van beide opgelost. (Het gesprek met Nicodemus laat eveneens die beide kanten zien: wedergeboorte op Gods initiatief en geloof op initiatief van de mens.)

Het gebed (de δέησις) dat hij voor hun uitspreekt, is ondanks de voorrang van de verkiezende genade toch een heftig pleiten geweest, een voortdurende petitie aan het adres van God. Paulus was er ten volle van overtuigd dat God bij machte was heel Israël te verlossen, en dat God Zijn volk ook zou verlossen als zij hun vertrouwen zouden stellen op de Messias Jezus.

Net als Stephanus in Handelingen 7:60 kan Paulus dit gebed uitspreken ondanks alles wat hij van de kant van zijn volksgenoten te verduren heeft gehad.

²HOD - Εἰς σωτηρίαν that they might be saved; literally to salvation, as expressing the end or object towards which his wishes or prayers tend; see chap. 6:22; Galatians 3:17, and frequent examples elsewhere of this use of the preposition εἰς.

³ ICC - εἰς σωτηρίαν indicates the aim toward which Paul's desire and prayer are directed, and so is really equivalent to ἵνα σωθῶσιν. In this prayer for Israel's salvation he has set an example for the Church to follow. A church which failed to pray for Israel's salvation would be a church which did not know what it means to be the Church of Jesus Christ.

Voor deze toegenegenheid en voor dit gebed om verlossing geeft Paulus nu in de volgende verzen drie verschillende redenen.

Rom. 10:2 μαρτυρῶ γὰρ αὐτοῖς ὅτι ζῆλον⁴ Θεοῦ ἔχουσιν, ἀλλ’ οὐ κατ’ ἐπίγνωσιν⁵.

Want ik geef hun getuigenis, dat zij een ijver tot God hebben, maar niet met verstand⁶.

Dan geeft Paulus de eerste reden voor zijn innige gebed. Omdat zij wèl ijver hebben is Paulus gemotiveerd tot dit gebed als een gebed om verlossing. Die ijver is te prijzen, al zullen we zien hoe tragisch het kan zijn wanneer die ijver gecombineerd wordt met onbegrip over Gods eigenlijke bedoelingen. Maar ijver toont een goede intentie. Als de verlossing van ijver en van goede werken zou afhangen, dan neemt Israël zonder meer de eerste plaats in onder de volkeren. Van alle religies is het jodendom de beste – alleen zoekt God geen religie, d.w.z. geen door mensen zelf ontworpen heiligheid en gerechtigheid. Hij zelf bepaalt de wijze waarop Hij gediend moet worden. De ijver voor de “vaderlijke inzetten” mag je hier dus niet onderschatten. Die inzetten berustten uiteindelijk op de Torah en

⁴ PULPIT - The word ζῆλος was commonly used for the religious ardour of the Jews at that time (cf. Act_21:20, Πάντες ζηλωταὶ τοῦ νόμου ὑπάρχουσι), and there was a faction among them called distinctively Ζηλωταὶ, to which Simon Zelotes (Luk_6:15; Act_1:13) is supposed to have belonged originally. St. Paul's mention of the religious zeal of the Jews of his day is apposite in this place. In Rom_9:1-5, where he was about to speak of their rejection from the inheritance of the promises, he appropriately dwelt on their ancient privileges; here, where he has in view their own failure to respond to God's purpose for them, he as appropriately refers to their undoubted zeal, which he regrets should be misdirected.

⁵ HOD - The Jews had γνῶσιν (knowledge), what they lacked was ἐπίγνωσιν, correct knowledge and appreciation.

⁶ MACARTHUR - Paul speaks of Israel, typified by such scribes and their followers, as having “a zeal for God, but not in accordance with knowledge” (10:2). Of another group of Jewish religious leaders, the Sadducees, Jesus said, “You are mistaken, not understanding the Scriptures, or the power of God” (Matt. 22:29). In other words, with all their effort and presumed intense study of the Scriptures, they were ignorant of their true meaning. They could not truly know God's Word, because they did not know God Himself. “You know neither Me, nor My Father,” Jesus said to their faces; “if you knew Me, you would know My Father also” (John 8:19). A short while later the Lord answered their charge of blasphemy by declaring, “If I glorify Myself, My glory is nothing; it is My Father who glorifies Me, of whom you say, He is our God’; and you have not come to know Him, but I know Him; and if I say that I do not know Him, I shall be a liar like you, but I do know Him, and keep His word” (John 8:54–55; see also 9:39–41).

waren een poging om de geboden van God naar de letter uit te voeren en zo God naar behoren te dienen.

Paulus spreekt hier ook vanuit zijn eigen ervaring als Farizeeër. Hij kan van zichzelf zeggen in Gal. 1:13, 14:

“Want gij hebt mijn omgang gehoord, die eertijds in het Jodendom was, dat ik uitnemend zeer de Gemeente Gods vervolgde, en dezelve verwoestte; En dat ik in het Jodendom toenam boven velen van mijn ouderdom in mijn geslacht, zijnde overvloedig ijverig voor mijn vaderlijke inzettingen.”

Paulus zegt dan in Galaten dat het God behaagde Zijn Zoon in hem te openbaren: God bracht hem op andere gedachten. Want Christus liet hem zien, dat hij met de vervolging van de gemeente en de ijver voor de waarheid van het jodendom, in feite Gods eigen Zoon vervolgde. Ook in Hand. 22:3 spreekt Paulus over zijn strikte gehoorzaamheid aan de wet van onze vaders, en over zijn eigen “ijver” voor God.

Merk op dat die ijver zich gericht heeft op de “wet van de vaders”, d.w.z. op de Torah zoals die in het jodendom uitgelegd werd als een wet van de werken der gerechtigheid. Het is pas nádat God “Zijn Zoon in hem geopenbaard had”, namelijk dat Jezus de Messias onder de voorschriften van de Torah “vervloekt” was, en onder het oordeel van de wet moest sterven vanwege godslastering, dat het duidelijk werd dat de Torah binnen de context van de mondelinge overlevering van de Farizeeën⁷ niet langer Gods Torah was, maar mensenwerk. Dat is immers de paradox van de Torah als wet: dat zij Jezus moest veroordelen terwijl Hij de wetgever zelf was.

Rom. 10:3 ἀγνοοῦντες γὰρ τὴν τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνην, καὶ τὴν ἰδίαν δικαιοσύνην¹ ζητοῦντες στήσαι, τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ Θεοῦ οὐχ ὑπετάγησαν⁸.

⁷ In het jodendom werd onderscheid gemaakt tussen de *Torah sjè-ba-katoev* (de geschreven Torah) en de *Torah sjè-be'al-pèh* (de mondelinge overlevering). Met de uitspraak dat God beide vormen van de Torah aan Mozes had gegeven op de berg Sinai werd het gezag van de overlevering gelijkgesteld aan dat van de geschreven Torah. De gegeven tekst had alleen betekenis binnen de mondelinge traditie van de uitleg. In het Rooms-Katholicisme werkt het “depositum fidei” op analoge manier. Het is de Reformatie die het gezag van de Schrift alleen weer naar voren bracht, wat alle tradities tot een secundair bron verklaarde.

⁸ ICC – [The] “... aorist indicative οὐχ ὑπετάγησαν (like προσέκοψαν in 9:32) was no doubt used because Paul had in mind an historical event, the rejection of the Messiah.”

Want alzo zij de rechtvaardigheid Godsⁱⁱ niet kennen, en hun eigen gerechtigheid⁹ zoeken op te richten, zo zijn zij der rechtvaardigheid Gods niet onderworpen.

De tweede reden van Paulus' gebed is het feit dat Israël ondanks hun ijver niet geweten heeft wat Gods plan was. Nu is gebrek aan kennis altijd in samenhang met gebrek aan geloof. Het laatste leidt onvermijdelijk tot het eerste. Israël kwam niet toe aan de wet van de gerechtigheid omdat zij de gerechtigheid opvatte als een geheel van werken, die in de vorm van geboden en verboden konden worden uitgedrukt. Paulus zegt nadrukkelijk dat dat kwam omdat zij die gerechtigheid niet zochten vanuit het principe van geloof.

Het niet kennen van de "rechtvaardigheid van God"ⁱⁱⁱ is geen geringe zaak. Omdat Gods wezen gerechtigheid en heiligheid is, staat dit gelijk aan het niet kennen en dus ook niet liefhebben van God. Het is vreemd te beseffen dat Israëls ijver voor de Torah juist wordt gedomineerd door een onderschatting van Gods gerechtigheid en heiligheid. De poging echter om te voldoen aan de eisen van de wet veronderstelde enerzijds een overschatting van het menselijke vermogen tot gehoorzaamheid, maar anderzijds maakte het noodzakelijk om Gods eisende gerechtigheid te versmallen. God moest gezien worden als een God die een grotere verdraagzaamheid tegenover de zonde aan de dag legde dan eigenlijk te rijmen was met Zijn heiligheid. Alleen door het eigen vermogen te verhogen en Gods

⁹ MOO - James Dunn benadrukt dat de eigen gerechtigheid waar het hier om gaat, uitsluitend ligt besloten in de tekenen van het verbond, en niet in de vervulling van de wet als zodanig. De wet is alleen ten einde gekomen in de zin dat de geboden die de scheiding van Israël met de volkeren markeren nu geen betekenis meer hebben. Echter: "Thus, instead of submitting to God's righteousness, the Jews sought to "establish their own." "God's righteousness" refers to that act by which God declares sinful people to be just in his sight (see also 1:17; 3:21, 22; see comments on 1:17). But what does its opposite in this verse ("their own righteousness") mean? James Dunn takes it to mean the right standing with God that Israel as a whole tried to keep to themselves and not share with the Gentiles. His interpretation of this phrase reflects his understanding of the critique Paul directs at Jews throughout Romans. Paul does not fault Jews, Dunn argues, because they tried to become righteous by doing the law. Rather, he faults them for refusing to see that God is now extending his offer of righteousness to Gentiles. Dunn certainly puts his finger on one element in Paul's criticism of the Jews (see, e.g., 3:29 – 30). But he errs in making this issue so central to Paul's concern. Paul's ultimate criticism of Israel is not just salvation-historical — Jews failed to see that God was doing something new with the Gentiles. It is also anthropological — Jews failed to seek a relationship with God in the right way. Both criticisms are found in this context. Jews are faulted for failing to recognize Christ as the culmination of God's plan (10:4) and the rock on which the new people of God is to be built (9:33). But Paul also faults them for being overly concerned with works and neglecting faith (9:32).

heiligheid te verminderen was het mogelijk om te roemen over de eigen gerechtigheid. Paulus heeft dit roemen op de eigen gerechtigheid zeer goed gekend. Hij noemt zichzelf daarom in Fil. 3, “naar de rechtvaardigheid, die in de wet is, zijnde onberispelijk.” Paulus heeft dat alles echter opgegeven “opdat ik Christus moge gewinnen. En in Hem gevonden worde, niet hebbende mijn rechtvaardigheid, die uit de wet is, maar die door het geloof van Christus is, namelijk de rechtvaardigheid, die uit God is door het geloof (Fil. 3:8, 9.”

Israël komt er bovendien toe om te roemen over zijn eigen positie tegenover God door te spreken over de eigen voorrechten. Israël ontving het land, de tempel, de Torah en de instellingen van het Verbond: besnijdenis, sabbat en de die-twetten. Als het afgezonderde volk moest het Gods zegen aan de volkeren doorgeven. Maar in werkelijkheid valt het volk als geheel in de zonde en benadrukt het zijn afzondering van de heidenen zonder tot de vervulling van de belofte aan Abraham te kunnen komen.

Wat er uit ziet als ijver voor God, nauwkeurige betrachting van de wet en het rusten in de voorrechten van een afgezonderd en uitverkoren volk, is in werkelijkheid het afwijzen van de ware gerechtigheid uit geloof.¹⁰ In plaats van de openbaring van God door de Messias te gehoorzamen komt het volk ertoe om een eigen geheel van maatstaven van gerechtigheid tot stand te brengen. Geen onderwerping dus aan de volstreekte heiligheid van God (vgl. Ex. 15:11, “O HEERE! wie is als Gij onder de goden? wie is als Gij, verheerlijkt in heiligheid, vreselijk in lofzangen, doende wonder?”) maar aan de eigen maatstaven van rechtvaardigheid. Paulus’ kritiek op de afgodische houding van de volkeren begint nu juist met het volstrekt serieus nemen van de geachte dat God volmaakt is in heiligheid en gerechtigheid., en dat Hij bij machte is deze gerechtigheid ook door te zetten in de realiteit. Zoals Paulus zegt:

Want Zijn onzienlijke dingen worden, van de schepping der wereld aan, uit de schepselen verstaan en doorzien, beide Zijn eeuwige kracht en Goddelijkheid, opdat zij niet te verontschuldigen zouden zijn” (Rom. 1:20.)

¹⁰ MACARTHUR – “Those who try to please God and thereby attain salvation through legalism or religious ritual—even behavior and forms commanded by Him—pursue an absolutely vain quest, because the best righteousness fallen man can hope to achieve on his own is worth no more than “a filthy garment” in God’s eyes (Isa. 64:6). Anticipating the provision by Christ, Isaiah declared that “only in the Lord are righteousness and strength” (45:24). The glorious truth of the gospel is that God “made Him [Christ] who knew no sin to be sin on our behalf, that we might become the righteousness of God in Him” (2 Cor. 5:21).”

Die goddelijkheid is de volmaaktheid van gerechtigheid en heiligheid; die “eeuwige kracht” is het vermogen die gerechtigheid ook te voltrekken in de vorm van toorn en oordeel. Wanneer mensen “de waarheid Gods veranderd hebben in de leugen, en het schepsel geëerd en gediend hebben boven den Schepper, Die te prijzen is in der eeuwigheid”, komt het tot een eigenwillige godsdienst waarin God niet langer het ware centrum is. Israël wijkt daarmee niet af van alle andere volkeren tot op de huidige dag die in feite doen wat Asaf beschrijft in Psalm 50:16, Maar tot den goddeloze zegt God: Wat hebt gij Mijn inzettingen te vertellen, en neemt Mijn verbond in uw mond?” Dat vers vertelt ons dat de goddeloze, die God niet werkelijk gelooft, kent en vertrouwt, heel goed de woorden van het verbond in de mond nemen kan. Het is die uiterlijke godsdienst, zonder geloof, zonder de besnijdenis van het hart, die Israël gekenmerkt heeft toen de Messias in hun midden kwam.

Rom. 10:4ⁱⁱⁱ τέλος¹¹ γὰρ νόμου^{iv} Χριστὸς εἰς δικαιοσύνην παντὶ τῷ πιστεύοντι. Want het einde¹² der wet¹³ is Christus, tot rechtvaardigheid een iegelijk, die gelooft.¹⁴

¹¹ PULPIT – “The word “end” (τέλος) might in itself mean (1) termination, (2) fulfilment, (3) aim or purpose, which is the evident meaning of the word in 1Ti_1:5 and 1Pe_1:9. This last seems best to suit the line of thought in this place.”

¹² EBC – “Considerable debate has centered on the interpretation of v. 4, especially on the intended meaning of the word translated “end.” Just as in English we speak of “the end of the matter” and use the expression “to the end that”—the one expression meaning conclusion or termination, and the other purpose—the same dual possibility lies in the Greek word telos. The second meaning has some plausibility here, because the statement “Christ is the end of the law” (NIV; also KJV, RSV), rather than “Christ brought to an end the law,” fits in with the teaching of Paul about the law as the child-leader to bring men to Christ (Gal 3:24). Favorable to the first meaning (Christ brought to an end the law) is the fact that the law had a certain course to run (Luke 16:16; Gal 3:19, 23) in the economy of God. Both concepts seem to fit rather well in our passage. However, the decisive factor that favors “termination” rather than “purpose” as the main idea is the contrast in 9:30 ff. between the law and God’s righteousness. Though the law is righteous in its requirements, it fails as an instrument of justification (cf. 8:3, 4). Paul’s contention regarding the Jew (v. 3) is not the incompleteness of his position, which needed the coming of Christ to perfect it, but the absolute wrong of that position, because it entailed an effort to establish righteousness by human effort rather than by acceptance of a divine gift. This consideration makes improbable the view that “end” is used in the sense of fulfillment, as though the thought were aligned with Matthew 5:17.

Paul adds a certain qualification to the statement about Christ as the end of the law for righteousness. He is that “for everyone who believes.” This seems to suggest that the law is still applicable to those who do not believe. “Those who have not yet passed from the being-in-the-

Nu komt het derde “want”, de derde reden van het gebed van Paulus. De kern van de zaak is nu deze, dat Israël niet gezien heeft dat Christus het “einde” van de Wet is. Hij is de “steen des aanstoots”, waarover Israël gestruikeld is. Zijn prediking, zoals bij voorbeeld duidelijk wordt aan de Bergrede, roept op tot een “hogere gerechtigheid” dan die van de Farizeeën en van de “overlevering van de ouden.” Niemand die zichzelf als een rechtvaardige voor God zag, zou het Koninkrijk van de hemelen kunnen binnengaan. Juist alleen de zondaar die tot God riep om genade vanwege zijn schuld, kon behouden worden. De rechtvaardiging volgde niet op de erkenning van het voorrecht een goed mens te zijn – “ik ben blij dat ik niet ben zoals deze zondaar”, maar volgde op de erkenning tegenover Gods volmaakte heiligheid in gebreke te blijven en aangewezen te zijn op Gods genade. De zondaar ging “gerechtvaardigd” heen na zijn gebed. Samenvattend kunnen we met MacArthur zeggen:

“Joden in de tijden van het Nieuwe Testament probeerden de Wet te vervullen door hun eigen inspanningen en daardoor een gerechtigheid te verwerven die aanvaardbaar zou zijn voor God. Maar Paulus verklaart dat Christus het enige einde, de enige vervulling is van een volmaakte, voor God aanvaardbare gerechtigheid.”¹⁵

In welke betekenis moeten we nu de term “einde” verstaan? In het Grieks spreken we van τέλος, dat zowel einde, als doel kan betekenen. In de kern betekent dat, dat het er nu een einde komt aan de zinloze zoektocht naar een gerechtigheid die door een mens kan worden bereikt door het naleven van een wet. “Wie Christus aanneemt,” zegt MacArthur, “ontvangt ook de gerechtigheid van Christus.”

Law to the being-in-Christ, and those who allow themselves to be misled into exchanging the being-in-Christ for the being-under-the-Law, are under the Law and are made to feel its power” (A. Schweitzer, *The Mysticism of Paul the Apostle* [New York: Henry Holt and Company, 1931], p. 189).”

¹³ MACARTHUR - Paul here uses the term law in its most general sense, as representing the totality of God’s commands and requirements under the Old Covenant, including such things as observance of the temple sacrifices and the feasts.

¹⁴ MACARTHUR – “Believers receive as a gracious gift from God what they never could have achieved by their own efforts. Everyone who believes in Him, signs, as it were, the new and eternal covenant that Christ sealed with His own blood (see Heb. 12:24; 13:20), thereby making His righteousness our own.”

¹⁵ MacArthur, NTC, Romans 9-16, p. 67.

Kunnen we het begrijpen als “hoogtepunt”? Als “culminatie”? Laten we hier eens horen wat Douglas Moo in het NIV Application Commentary daaronder verstaat:

Vers 4 legt uit waarom dit een vergissing is van Israël. Israëls najagen van een gerechtigheid die op de wet is gebaseerd slaat volkomen de plank mis en vergeet dat de periode van de wet tot een einde is gekomen. Want “Christus is de vervulling (culmination) van de wet, zodat gerechtigheid nu beschikbaar is voor een ieder die gelooft.”¹⁶

De grote rol van het geloof in de omgang van de mens met God was door Israël vergeten. De gerechtigheid en heiligheid van God waren in gedachten verminderd en aan God werd een vermogen toegekend om een compromis te sluiten. De gerechtigheid van de eigen inspanningen werd vergroot ten koste van Gods heiligheid.¹⁷ En de tekenen van het verbond werden gezien als eretekenen die de veilige afzondering en onberouwelijke verkiezing van Israël boven de volkeren lieten schijnen.

¹⁶ MOO, “Two exegetical decisions lead to this interpretation. (1) I am taking the prepositional phrase that ends the verse (eis dikaiosynen ...) as stating the purpose of the first clause rather than as a restriction on the word “law.” Those who take it in the latter sense think that Paul is announcing the “end” of the law as a means of attaining righteousness. But the syntax favors my rendering.

(2) I am interpreting the word telos as a combination of the ideas of “end” and “goal.” Many scholars opt for one or the other meaning. Paul often uses telos to mean “end,” in the sense of termination (see, e.g., 1 Cor. 15:24: “Then the telos will come, when he [Christ] hands over the kingdom to God the Father”). This meaning would fit Paul’s purpose in the context: Jews are wrong to seek their own righteousness, based on the law (v. 3) because the law has been terminated (v. 4).”

¹⁷ MACARTHUR – NTC a.l. - Until a person acknowledges his own unrighteousness in light of divine and perfect righteousness, he will see no need for a Savior to liberate him from sin and provide him with God’s own righteousness. No preacher, teacher, or evangelist can faithfully or effectively present the gospel if he does not first convince his hearers of their damning unrighteousness apart from Christ.

B. Bewijs uit de Schrift: gerechtigheid uit de Wet en uit het geloof (10:5-13)

PARAFRASE

Ik heb net gezegd dat voor een ieder die gelooft de gerechtigheid van God in Christus te bereiken is. Christus is immers zowel het eindpunt als het uiteindelijke doel van de wet. Ik heb ook gezegd dat Israël weliswaar ijver voor God heeft maar niet met verstand. Als zij verstand hadden gehad, dan hadden zij de aanwijzingen begrepen die al in het Oude Testament te vinden zijn.

We vinden al in de boeken van Mozes het contrast tussen de rechtvaardigheid uit de wet, dat wil zeggen de wet van de gerechtigheid uit de werken, en de gerechtigheid uit het geloof, Gods gerechtigheid. Uit de boeken van Mozes kun je duidelijk maken, dat over het evangelie van Christus door de Wet en de Profeten inderdaad al getuigenis is afgelegd (3:21). Een aanknopingspunt voor de gerechtigheid uit de wet is te vinden in Leviticus 18:5, waar we lezen "de mensen die deze dingen doet," namelijk alle opdrachten en alle oordelen van de Heere, "zal door die dingen leven," en dat betekent niet alleen in het huidige leven onder het Verbond, maar uiteindelijk ook het leven in de toekomstige verlossing. Mozes legt alle nadruk op het doen van de wet, wat een aanleiding kan zijn om te denken dat het om de werken van de wet gaat. (Vers 5.)

Ook bij Mozes in een andere passage, het idee van de gerechtigheid uit het geloof. Over deze passage wordt tegenwoordig veel gesproken: "zeg niet in je hart, wie zal in de hemel opklimmen?" (Deuteronomium 30:12) Ik weet wel hoe die tekst meestal begrepen wordt. De geboden van God hoeven wij niet uit de hemel naar beneden te halen, want Hij heeft ze ons al hier op aarde gegeven. Men zegt dan, dat het niet onmogelijk is om de geboden te vervullen. Maar ik lees daar nog iets anders in. Want dit is de goede toepassing van die woorden, namelijk dat Christus Jezus al uit de hemel is afgedaald en Gods gerechtigheid gedaan, geopenbaard en ons geschonken heeft. (Vers 6.)

Zo moeten we ook het vervolg lezen: "wie zal in de afgrond neerdalen?" Ik weet dat de oorspronkelijke bedoeling was om te zeggen, dat de inhoud van Gods geboden niet vanaf de andere kant van de zee gehaald moet worden, zoals de Hebreeuwse Bijbel zegt, of vanuit de diepte van de zee moet worden opgehaald, zoals ik lees in mijn Griekse vertaling. Men zegt dan, dat de geboden en verboden van de Heere niet uit het rijk van de dood tevoorschijn hoeven te komen. Maar ik

lees daar nog iets anders in, namelijk een verwijzing naar de opstanding van Christus. Het is door die opstanding immers dat wij weten dat het werk van de verzoening is voltooid en door God is aangenomen, en dat Hij ons de gerechtigheid gebracht heeft, als wij namelijk in die opstanding ook geloven. Zo blijkt dus dat de tekst uit Deuteronomium die meestal wordt gebruikt om te zeggen dat wij in staat zijn om de geboden te vervullen, een verwijzing bevat naar de gerechtigheid die ons wordt geschonken in Christus. (Vers 7.)

Het is opvallend hoe Mozes dit formuleert, namelijk door te zeggen: "nabij u is het Woord, in uw mond en in uw hart." Die nabijheid wordt meestal uitgelegd als toegankelijkheid. Met de mond spreken wij over de regels van de Wet, en we leggen die woorden op ons hart, en daardoor kunnen wij het ook doen. Maar opnieuw zie ik daar nog iets anders in. Dit Woord is pas werkelijk nabij gekomen, in de vorm van het evangelie, als het Woord van het geloof dat nu wordt gepredikt. Ga maar na wat we nu mogen zeggen over de mond en het hart. (Vers 8.)

Dit is wat het betekent: met onze mond belijden wij dat Jezus de Heere is, tegenover heidenen die dan denken aan de Keizer en tegenover joden die dan denken aan de geloofsbelijdenis uit Deuteronomium 6. En met het hart geloven wij, dat God deze Jezus uit de doden opgewekt heeft. Die belijdenis hebben wij uitgesproken bij onze doop, en de voorwaarden daarvan was wat wij met het hart geloven. Als die twee voorwaarden zijn vervuld, dan ontvangen wij de gerechtigheid, dat wil zeggen worden wij behouden van Gods toorn. (Vers 9.)

Zo ligt het immers: we geloven met het hart zodat wij de gerechtigheid ontvangen; en de belijden ons geloof met de mond zodat wij nu al zichtbaar voorbestemd zijn voor de behoudenis. Geloof en belijdenis, het innerlijke van ons denken en het uiterlijke van onze woorden, horen immers onverbrekkelijk bijeen. (Vers 10.)

Maar als dit zo is, dan moeten wij het woord ernstig nemen dat we vinden bij Jesaja die zegt: "een ieder die in Hem gelooft, zal niet beschaamd worden." Dat wil zeggen alleen op grond van het geloof wordt iemand niet beschaamd, dat wil zeggen niet veroordeeld. (Vers 11; Jesaja 28:16)

Daarom mogen wij concluderen dat er wat betreft de gerechtigheid geen verschil is tussen joden en niet-joden. Het enige onderscheid is cultureel, of heeft betrekking op de aardse voorrechten van Gods volk. De Heere waarover de geloofsbelijdenis van Israël spreekt, die één is, is een en dezelfde Heere over zowel joden als niet-joden. De volle rijkdom van Gods genade strekt zich uit over iedereen die Hem aanroep, jood of niet jood. (Vers 12.)

Want, zo zegt ook de profeet Joël, dat een ieder die de Naam van de Heere zal aanroepen, zalig zal worden." Zo leggen de profeten getuigenis af over een gerechtigheid die niet langer beperkt is tot een Israël dat een eigen gerechtigheid

tracht te verwerven door middel van het onderhouden van de werken van de wet, dat wil zeggen een leven vol handelingen volgens de regels van de wet. Het komt er uiteindelijk op aan om vooruit het hart in geloof God aan te roepen om Zijn genade te vinden. Juist in dat opzicht zijn joden en niet-joden gelijkwaardig. God heeft op die wijze Zijn verbond met Israël uitgebreid tot heidenen die in Christus geloven, en wat Israël betreft beperkt tot degene die de Messias hebben aangenomen. Zo werkt Gods gerechtigheid, waaraan Israël zich niet onderworpen heeft door de Messias te verwerpen. (Vers 13, 14.)

TEKST

Rom. 10:5^v Μωσῆς γὰρ γράφει τὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ τοῦ νόμου, ὅτι ὁ ποιήσας αὐτὰ¹⁸ ἄνθρωπος ζήσεται ἐν αὐτοῖς.¹⁹

Want Mozes beschrijft de rechtvaardigheid, die uit de wet is, *zeggende*: De mens, die deze dingen doet, zal door dezelve leven.²⁰

¹⁸ DUNN - Several variations raise the possibility that Paul intended τὴν δικαιοσύνην to be the object of ὁ ποιήσας (with αὐτὰ omitted and αὐτῇ read for αὐτοῖς)—“he who does the righteousness which is from the law shall live in it” (so rsv; Käsemann; Cranfield; Wilckens; Rhyne, 104–5; Badenas, 118–19). But it is more likely that Paul followed the LXX (αὐτὰ and αὐτοῖς), as in Gal 3:12, without feeling it necessary to specify an antecedent for αὐτὰ (= p⁴⁶; so Aland²⁶ and NIV), and that the alternative readings arise from one or more early scribal attempts to improve the syntax, assuming that the ὅτι should follow the γράφει.

¹⁹ PULPIT - This quotation is intended to express, in the words of Moses himself, the principle of Law, viz. the requirement of entire observance of it, such as the apostle elsewhere contends is impossible (cf. Gal. 3:10-12). It may be objected that Moses himself, in the original passage, does not seem to be setting forth any such impossible requirement. He says, in the name of the Lord, "Ye shall therefore keep my statutes and my judgments, which, if a man do, he shall live in them;" implying, it would seem, that a man might so keep them as to live in them; else were the injunction delusive. In the quotation also of the same text in Eze. 20:11, Eze. 20:13, Eze. 20:21 and Neh. 9:29, only such a requirement as might have been fulfilled appears to be understood. But St. Paul (as appears from the context, and from Gal. 3:12, where the text is similarly cited) refers to it as expressing the strict principle of law, as above defined. It, then, the text, in its original connection, seems to fall short of the sense put upon it, we may understand the apostle to quote it as a well-known one, sufficiently suggestive, if taken, as he intends it to be, in connection with others, such as Deut. 27:26, cited with it in Gal. 3:10, "Cursed is every one that continues not in all things which are written in the book of the Law to do them."

EGT (Nicoll) - Paul writes ἐν αὐτῇ with reference to δικαιοσύνην: the ἐν αὐτοῖς of the LXX refers to πάντα τὰ κρίματα which precedes.

²⁰ MacArthur - **The righteousness which is based on law** demands absolute perfection in every detail of the **law**. For that reason, James says, “Whoever keeps the whole law, and yet

Twee teksten uit de Wet van Mozes worden nu tegenover elkaar gesteld. Mozes zelf wordt als de eerste getuige gezien, met zijn oproep in Leviticus 19 tot een gehoorzaamheid aan de wil van God, die in het Jodendom is uitgelegd als een gehoorzaamheid aan de instellingen en regels van de schrift. De pointe van die tekst is dat alleen iemand die in gehoorzaamheid deze werken verricht, leven zou. Het is eigenlijk het beginsel van de wet als zodanig. Het doen en onderhouden van de voorschriften van de wet is de voorwaarde voor de ontvangst van het leven, de voorwaarde dus van de gerechtigheid die een mens vanuit zichzelf verwerven kan.

Staat er nu "door dezelve" in het enkelvoud, of in het meervoud? Het meervoud zou terugslaan op de dingen die in de wet geschreven zijn. Het enkelvoud moet begrepen worden als een verwijzing naar de gerechtigheid zelf. Eigenlijk maakt het niet veel uit, maar de tekst van Galaten 3:12 suggereert dat Paulus toch eerder aan het meervoud denkt. In beide gevallen gaat het uiteindelijk om *het doen* van de Wet als *voorwaarde* van het leven, en dat is nu net wat Paulus hier wil bestrijden. Iedereen die de eisen van de wet niet kan vervullen, staat onder een vloek. En alleen degenen die wandelen overeenkomstig de Geest zijn in staat om de rechtvaardige eis van de wet te vervullen, zoals Paulus in 8:2 al gezegd heeft .

Of moeten we zeggen met James Dunn, dat Paulus in het geheel geen bezwaar maakt tegen het doen van de wet, maar alleen tegen een begrip van de wet als de garantie voor het eeuwige leven door het vervullen van de onderscheiden voorschriften van de wet?²¹ Hoewel ik daar wel mee kan instemmen, zie ik niet in waarom dat de focus zou zijn van de tekst van Paulus hier. Omdat de gerechtigheid niet gevonden wordt in een wet van de werken, geldt dat evenzeer voor dat deel van die wet waarin het gaat over de voorrang van het joodse volk en om de bijzondere tekenen van Gods verbond met Israël – zoals de reinheidswetten en de sabbat.

Waar de Hebreeuwse tekst van Leviticus 18 alleen maar spreekt over de geboden en instellingen, heeft de Septuagint in het vijfde vers nadrukkelijk het woordje

stumbles in one point, he has become guilty of all" (James 2:10). In other words, if such were possible, a person who failed in only one point of the law would remain just as lost as a person who failed in *every point* of the law.

²¹ DUNN - Paul seems to understand the passage in its most obvious sense—that keeping the statutes and ordinances of the law was the way of living appropriate to the covenant, which the covenant required. Moses did not say, and Paul does not understand him to say, that keeping the law was a means of earning or gaining life (in the future; cf. Gal 3:21; Rom 7:10). Rather the law prescribes the life which is to be lived by the covenant people (cf. Hab 2:4). The life sustained by God is life in accordance with the regulations and institutions of the law.

"alle" toegevoegd. De strekking van de passage, zoals Paulus die dan in het Grieks gelezen heeft, wordt dan dit: alleen degene die alle bevelen en oordelen van de Heere onderhoudt en gehoorzaamt, zal daarin (daardoor) leven²². Zou het deze aanscherping van de tekst in de Septuagint kunnen zijn, die Paulus motiveerde om te zeggen dat niemand uit werken der wet gerechtvaardigd zal worden, omdat geldt: "vervloekt is een ieder die niet blijft in al hetgeen geschreven is in het boek der wet, om dat te doen." (Gal. 3:10; een citaat uit Deuteronomium 27:26.) Zo spreekt ook Jacobus met de woorden: "want wie de gehele wet zal houden, en in één (gebod of verbod) zal struikelen, die is schuldig geworden aan alle" (Jac. 2:10).

Rom. 10:6 Ἡ δὲ ἐκ πίστεως δικαιοσύνη²³ οὕτω λέγει, Μὴ εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, Τίς ἀναβήσεται^{vi} εἰς τὸν οὐρανόν; τοῦτ' ἔστι Χριστὸν καταγαγεῖν.

Maar de rechtvaardigheid, die uit het geloof is^{vii}, spreekt aldus: Zeg niet in uw hart: Wie zal in den hemel opklimmen? Hetzelve is Christus *van boven* afbrengen²⁴.

²² RAV - Dit onderscheid tussen "in" en "door", die beide als vertaling mogelijk zijn, is niet onbelangrijk. Als we zeggen dat we "in" de voorschriften van de wet leven, zien we de Wet als een genadige beschikking van de Heere met als doel dat we leven. Dat is dan het leven binnen de veilige grenzen van het Verbond zoals God die in het OT bedoeld heeft. Het is echter de opvatting in het Jodendom dat we door het onderhouden van de wetsregels behouden zullen worden. Maar wie heeft dat zó gezien, behalve de niet-joodse bekeerlingen tot het Jodendom? Is de polemieek van Paulus' niet in de eerste plaats gericht tegen hen, die de Wet van buiten gezien hebben als een weg tot verlossing? In het jodendom is vooral de wet als ondersteuning van de verkiezing – dus met alle nadruk op de geboden en verboden die de status van het uitverkoren volk en zijn afzondering van de heidenen betreffen – gelijk te stellen aan de wet van de gerechtigheid door werken. De Wet zegt dus "in" volgens Gods bedoeling, maar het jodendom van de tijd van Paulus in zijn relatie tot heidense bekeerlingen zal de nadruk gelegd hebben op het "door" en daarmee de Wet versmald hebben tot het geheel van geboden die de status van het verbondsvolk bepalen. Niet dus op de eisen van de Wet waarin Gods rechtvaardige eis is uitgedrukt.

²³ MacArthur - Believers receive as a gracious gift from God what they never could have achieved by their own efforts. **Everyone who believes** in Him, signs, as it were, the new and eternal covenant that Christ sealed with His own blood (see Heb. 12:24; 13:20), thereby making His righteousness our own.

²⁴ PULPIT - Some commentators suppose the previous expression, "ascend into heaven to bring Christ down," to mean bringing him back to earth from heaven, whither he has ascended now. But the mere fact of its coming first, as well as the general sense of the passage, shows it to refer rather to the Incarnation, and what follows to the Resurrection. These were the two grand stages in the great work of redemption; both were required that "the righteousness which is of faith" might effectually be brought "nigh unto us." The impossible task of effecting

De gerechtigheid die door (letterlijk: uit) geloof is, wordt hier als een persoon voorgesteld. In het vijfde vers wordt gezegd dat Mozes de gerechtigheid beschrijft (letterlijk: schrijft, dat wil zeggen het is de letter) maar in contrast daarmee is het de gerechtigheid die hier spreekt!

Paulus citeert hier een tekst uit Deuteronomium 30.^{viii} In dat hoofdstuk wordt nadrukkelijk gesproken over de bekering van Israël in de ballingschap, die een bekering van het hart is. Het woord hart komt acht keer voor in dat hoofdstuk waarvan de kern ligt in het zesde vers: "en de Heere, uw God, zal uw hart besnijden... Om de Heere, uw God lief te hebben met uw ganse hart en met uw ganse ziel opdat u zou leven." Dit is een tekst die volgt op de sluiting van het Verbond met de tweede generatie, in de vlakte van Moab. Het contrast tussen het Verbond op de Sinai van Deuteronomium 5 en dit vernieuwde verbond van Deuteronomium 29 vertoont een parallel met het onderscheid dat Paulus maakt tussen de gelovige minderheid in Israël tegenover het hele volk; tussen de besnijdenis in het openbaar en "de besnijdenis van het hart, in de geest" – Rom. 2:29.

In datzelfde hoofdstuk vinden we de tekst die Paulus hier citeert. Het is de vraag of Paulus deze passage begrijpt en gebruikt in overeenstemming met haar oorspronkelijke betekenis. De tekst in Deuteronomium lijkt te willen zeggen dat na de bekering tot de Heere met het ganse hart, het gebod dat God geeft niet verborgen is en niet ver weg. Het is niet ver weg in de hemel zodat het daar vandaan moet worden gehaald om het te kunnen begrijpen en doen. Het is ook niet verborgen aan de andere kant van de zee zodat we Gods gebod pas begrijpen als het daar vandaan gehaald is.

Word Biblical Commentary maakt duidelijk dat de Rabbijnse traditie deze verzen ook altijd zo begrepen heeft:

Dt. 30:12 "It is not in the heavens"—the commandment is not inaccessible, it does not require some specially qualified person to make it all clear. In short, the law was specifically designed for our instruction in daily living and not to be part of the mystery of God that we could not approach and that was retained "in the heavens." There is no ground for excuse in relation to our response to God's commandment. According to Tigay, the state-

either was not required of man; God has done both for us, and we have but to "believe in our hearts," that "the word" of his grace may be nigh us, in our mouth and in our heart, that we may do it.

ment that God's Torah "is not in heaven" is invoked in rabbinic literature to express fundamental concepts of Judaism. In the Talmud it is used to represent the idea that the authority for *interpreting* the Torah is not in God's hands. Once God gave the Torah to Israel, He gave the authority to decide how it is to be applied entirely to legal scholars, and retained none for Himself."²⁵

Tevens wordt de suggestie gewekt dat alleen de mens die tot de hemel kan opklimmen en de mens die aan de overzijde van de zee²⁶ kan komen bij machte is de wet ook te doen. De Septuagint lijkt deze suggestie te volgen, door het horizontale beeld van de MT te vervangen met de verticale beeld: opklimmen tot in de hemel en afdalen tot in het dodenrijk. (Afdalen tot in de diepte van de zee is een beeld voor het afdalen tot in de diepte van de dood.) Opnieuw, in vers 13, is de pointe uitgedrukt met de woorden die Paulus hier overslaat, namelijk "dat wij het doen."

Paulus ziet in deze teksten verwijzingen naar de Messias.²⁷ Hij construeert de zinnen dan als volgt, met gebruik van een standaardformulering van het Jodendom in zijn tijd: "dit is." Zo werden ook interpretaties van de Bijbel in de teksten van Qumran geïntroduceerd. Wie zal opvaren tot in de hemel? Dat is, dat "wie" moeten we begrijpen in verband met: "Christus is uit de hemel gekomen." Niemand hoeft op te varen tot in de hemel om Gods gerechtigheid te ontvangen. De Zoon des Mensen is "Die uit de hemel komt, [Hij] is boven allen" (Johannes 3:31). Hij brengt de gerechtigheid van God.

²⁵Duane L. Christensen, vol. 6B, *Word Biblical Commentary : Deuteronomy 21:10-34:12*, Word Biblical Commentary, 743 (Dallas: Word, Incorporated, 2002).

²⁶ WBC - "And it is not across the sea," so as to require an arduous journey to acquire it. As Craigie notes, the Mesopotamian hero Gilgamesh in his quest to find eternal life had to cross the sea. In sharp contrast to this heroic journey in the Epic of Gilgamesh, Moses declared that life is to found in God's commandment, which is "very near to you." The expression "in your mouth and in your heart" indicates that the Torah is to be memorized—it is to be "known by heart."

²⁷ DUNN - In short, Paul's exegesis here is by no means so arbitrary and unjustified as at first might appear. He can take Lev 18:5 as characterizing "righteousness from the law," as characterizing righteousness understood in terms of nationalistic practices and rituals, precisely because that is the way the bulk of his own countrymen seem to understand "the law of righteousness" as a whole. And he can take Deut 30:11–14 as characterizing "righteousness from faith," not only because it speaks of a deeper level of obedience, of the level of obedience which the law properly understood really looked for, of the level of obedience which his gospel in continuity with the law of righteousness now proclaims; but also because its wording invites a reference to the cosmic lordship of Christ proclaimed by the same gospel.

Het is de vraag of je moeten denken aan de incarnatie, of aan de wederkomst.²⁸

EXCURS – Paulus en zijn citaat van Deuteronomium

Maar, we moeten de vraag stellen of Paulus hier de tekst wel goed heeft begrepen en getrouw heeft uitgelegd. Dit is het antwoord van Douglas Moo op die vraag in de NJIV Application Commentary ad loc.

The bigger question — and one harder to answer — is *why* Paul has applied language about “commanding” to “the righteousness that is by faith.” What conceivable hermeneutical principle can justify him in making such an application? Many allege Paul is arbitrary: He wrests the language from its context to make it mean something quite different. But we have seen again and again in Romans how the apostle bases his application of the Old Testament on solid theological reading. Some interpreters think Paul is working with an implicit identification of Christ with the law, so what the Old Testament says about the law, Paul can apply to Christ.

But we think a more likely explanation emerges when we consider the real purpose of Paul’s use of this language from Deuteronomy. This becomes clear in verse 8: The message about righteousness by faith, preached by Paul and the other apostles, is both accessible and understandable. The notion of God’s “word” is the key bridging concept. In Deuteronomy the word takes the form of a command; here in Romans, that word is the message of faith. As God made available his will to his old covenant people, so now he makes available his will for the new covenant. Yet the new covenant word has an added element of “nearness.” Christ, as the One who brings the law to its culmination (v. 4), also writes that law on the hearts of God’s people, as was predicted by Jeremiah in his famous “new covenant” prophecy (Jer. 31:31 – 34). So in Christ, the law has come near to God’s people in a way that it never had before. All that is now required of human beings is that they accept God’s word in faith.²⁹

²⁸ DUNN - It is less than likely that Paul’s readers would understand the first question as a reference to incarnation, since there is no evidence that Christian thought had so far evolved the idea of incarnation, or that the language of preexistence when referred to Christ (1 Cor 8:6) would as yet be taken to imply his personal preexistence, or that talk of his being “sent” (Rom 8:3) was as yet understood to imply a descent from heaven. The order of the two stages of the Christ event in vv 6–7 is fully explained by the order of the clauses in Deut 30:12–13.

²⁹ Moo, Douglas J. “Bridging Contexts” In *NIV Application Commentary, New Testament: Romans*. By Moo, 335-336. Grand Rapids: Zondervan, © 2000.

Rom. 10:7 ἢ τίς καταβήσεται εἰς τὴν ἄβυσσον; τοῦτ' ἔστι, Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ἀναγαγεῖν.

Of, wie zal in den afgrond neder dalen? Hetzelve is Christus uit de doden opbrengen.³⁰

Hetzelfde doet Paulus met de tweede zin uit Deuteronomium 30. Paulus leest de diepte van de zee in plaats van de overzijde om het contrast met de hemel nog scherper te maken. De tekst van Deuteronomium kan dan door hem als volgt worden geconstrueerd: "wie zal afdalen tot in de diepte van de zee", tot in het dodenrijk? Dat is, dat houdt verband met de opstanding van Christus. Wij zijn niet bij machte in de diepte van de dood af te dalen. Maar dat hoeft ook niet want Christus kwam uit de diepte van de dood naar ons toe en bracht ons zo Zijn gerechtigheid.

Rom. 10:8 ἀλλὰ τί λέγει, Ἐγγύς σου τὸ ῥῆμα ἐστὶν ἐν τῷ στόματί σου, καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου. τοῦτ' ἔστι τὸ ῥῆμα τῆς πίστεως ὃ κηρύσσομεν,

Maar wat zegt zij? Nabij u is het Woord, in uw mond en in uw hart. Dit is het Woord des geloofs, hetwelk wij prediken.³¹

³⁰ MacArthur - Paul's point in Romans 10:6–7 is that, even if such things were possible, men could not come to salvation by searching for **Christ in heaven,... to bring [Him] down**, or by descending **into the abyss**, the depths of the earth or of the oceans, to raise Him **up from the dead**. The righteousness of faith does not require some mystical, esoteric, and impossible journey through the universe to find Christ. No matter what form it takes, "righteousness which is based on law" (v. 5) denies Christ's incarnation and denies His resurrection. Consequently, worksrighteousness is also a denial of the gracious salvation Christ has provided by His own blood.

³¹ MacArthur - In other words, men do not have to ascend or descend to find it, because God's way of salvation had already been clearly and abundantly revealed. His chosen people had been engulfed in and surrounded by **the word of faith** that Paul was now **preaching**. Even under the Old Covenant men could claim God's grace simply by receiving it in **faith**. Much of western society today is like the Israel of Paul's day. Although most unbelievers have a limited and often distorted concept of Christianity, they have a general idea of its claims and have access to Bibles, churches, and Christians—through which they could easily discover the gospel if they honestly desired to. Tragically, however, men still choose worksrighteousness and "suppress the truth in unrighteousness, because that which is known about God is evident within them; for God made it evident to them. For since the creation of the world His invisible attributes, His eternal power and divine nature, have been clearly seen, being understood through what has been made, so that they are without excuse" (Rom. 1:18–20).

De reden dat het woord van de gerechtigheid nabij is, is al gesuggereerd in het vorige vers. Christus is uit de hemel gekomen en uit de doden opgestaan. Deze derde zin uit Deuteronomium 30 kan Paulus dus als volgt gaan construeren: dit woord dat in uw mond en in uw hart is – wat in Deuteronomium betekent dat het mogelijk is om het te doen omdat het wordt besproken en omdat het door de besnijdenis van het hart ook wordt aanvaard – dit is, dit moet begrepen worden in verband met: het (gesproken) "woord van het geloof dat wij prediken." Van de drie zinnen die Paulus gebruikt uit Deuteronomium 30, lijkt dit degene te zijn die het meeste door hem wordt vervalst door het in een geheel andere context te plaatsen en de cruciale woorden "om het te doen" weg te laten. De bedoeling van de oorspronkelijke tekst lijkt hier, althans naar onze moderne maatstaven, geheel vervalst te worden.

We moeten daar wel bij zeggen dat Paulus hier niet op een andere wijze te werk gaat als zijn tijdgenoten. Specifiek deze methode van het gedeeltelijk citeren van een passage die dan gevolgd wordt door een verklaring of uitleg of toepassing met de formule "dit is" komt zeer regelmatig voor. Het behoorde tot het standaard instrumentarium van de joodse exegese. De tekst wordt zeer vrij weergegeven en ook de interpretatie is een zeer vrije toepassing. De tegenstelling tussen de twee citaten uit Leviticus en Deuteronomium lijken wel een valse tegenspraak op te leveren, omdat ze elkaar eerder aanvullen dan uitsluiten. In beide gevallen gaat het om een aanmoediging om de Wet te onderhouden. Maar dat betekent niet dat er voor Paulus' exegese geen geldige redenen zijn.

Het lijkt erop dat voor Paulus de uitspraken van Deuteronomium 30 een continuïteit suggereren tussen de periode van de Wet en de periode van het evangelie. Dat maakt deze tekst anders dan Leviticus 18 dat alleen maar kan worden begrepen vanuit de context van het Oude Verbond. Deuteronomium 30 legt er voortdurend de nadruk op dat het verbond met Israël uitsluitend door God Zelf wordt gesteund en niet overeind blijft op grond van het handelen van Israël. De nadruk die Paulus legt op het geloof dat uit het hart voortkomt, is niet in strijd met de nadruk die Deuteronomium 30 zelf ook legt op het hart. Waar Deuteronomium 30 spreekt over de woorden in het hart heeft Paulus vermoedelijk moeten denken aan de wet die op het hart geschreven is volgens Jeremia 31:33. De tekst uit Deuteronomium laat dus zien dat de gehoorzaamheid aan Gods geboden zowel berust op het hart en het geloof, als op het doen. De tekst uit Leviticus benadrukt uitsluitend het doen. Die tekst kan worden gebruikt in een interpretatie

waarin alle nadruk komt te liggen op het volgen van de regels, op het onderhouden van ceremoniële regels et cetera.

Dat verklaart echter nog niet hoe Paulus een verwijzing naar Christus kan zien in Deuteronomium 30. In de eerste plaats zou je kunnen zeggen dat de twee vragen die gesteld worden in Deuteronomium lijken overeen te komen met twee fasen in de zending van Christus, namelijk zijn incarnatie en zijn opstanding. In de tweede plaats lijkt Paulus hierbij aan te sluiten bij een discussie die buiten hem om al gaande was. De verwijzing naar de hemel en naar "de overkant van de zee" was voor velen (Philo van Alexandrië bij voorbeeld) al een aanwijzing dat het hier niet alleen ging om de geschreven geboden of verboden, maar om de Wet in een kosmische gedaante. De thora was immers ook de goddelijke wijsheid, de blauwdruk van de schepping, van universele betekenis voor heel de mensheid. Deze tendens om de Wet ruimer te lezen dan alleen als boek van regels met name in het hellenistische jodendom, wordt door Paulus nu aangegrepen om in het hoofdstuk een verwijzing naar Christus te zien. De prediking over Christus is een uitdrukking van de diepere betekenis van de geboden in Deuteronomium die verbonden zijn met het hart. Het is die diepere betekenis van het gebod, het gebod namelijk als een appel aan het geloof, als een middel om het hart in overeenstemming met God te brengen, die Paulus ertoe aanzet om dat deel van de thora geheel en al op te nemen in de context van het evangelie.

Rom. 10:9 ὅτι ἐὰν ὁμολογήσης ἐν τῷ στόματί σου Κύριον Ἰησοῦν³², καὶ πιστεύσῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου ὅτι ὁ Θεὸς αὐτὸν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, σωθήσῃ·

Namelijk, indien gij met uw mond zult belijden³³ den Heere Jezus, en met uw hart geloven, dat God Hem uit de doden opgewekt heeft, zo zult gij zalig worden.

Als het dan eenmaal duidelijk is hoe de tekst van Deuteronomium gelezen kan worden in verband met Christus³⁴, dan is het vervolgens mogelijk om de uitdruk-

³² NET - Or "the Lord." The Greek construction, along with the quotation from Joel 2:32 in v. 13 (in which the same "Lord" seems to be in view) suggests that κύριον (kurion) is to be taken as "the Lord," that is, Yahweh.

³³ EBC - "Confess" (ὁμολογήσης, *homologeō*) when used of sin means to say the same thing about it that God says; when used in the credal sense, as here in v. 9, it means to say the same thing that other believers say regarding their faith. This was done within the Christian group especially by new converts in connection with their baptism; when it was done "before men" (Matt 10:32) it had an evangelizing function.

³⁴ ICC - But what are we to make of Paul's treatment of Deut 30:11ff as biblical interpretation? Is it merely arbitrary, like much of the exegesis of Qumran—a matter of forcing upon an OT

kingen hart en mond nader te verduidelijken. Het gebod waarvan in Deuteronomium sprake is, kan worden aangeduid als een woord van God, dat een antwoord vergt. (Dat heeft het gemeen met zoiets als verkondiging.) Het lijkt dan voor de hand te liggen dat Paulus de beide termen voor dit antwoord, namelijk mond en hart, vanuit de christelijke ervaring een duiding geeft. De volgorde is niet de logische, waarin geloven voorafgaat aan belijden. Dat het eerst over de mond gaat ligt voor de hand als we bedenken dat Paulus hier de tekst uit Deuteronomium toepast. Met de belijdenis dat Jezus de Heere is – en niet zonder meer de Heere Jezus belijden – wordt de openbare belijdenis na de doop in de gemeente bedoeld.³⁵ Het is de korte formule waarmee iemand zijn status als christen in het openbaar uitspreekt, te vergelijken met het uitspreken van de joodse geloofsbelijdenis: "hoor Israël, de Heere, onze God, is de enige God." Het is de belijdenis waarmee iemand duidelijk maakt tot welke machtssfeer hij behoort, aan welke persoon hij toebehoort.

Vanwege de dubbelzinnigheid van het woord Heere, heeft deze belijdenis ook een tweevoudige afgrenzing tot gevolg. Tegenover de Romeinse wereld wil de formule zeggen, dat niet de keizer maar de joodse martelaar Jezus van Nazareth

passage a meaning essentially foreign to it? So it has certainly seemed to many. Even as sympathetic a commentator as Gaugler can speak of it as 'a specially crass example' of the typological method of interpretation.⁵ At first sight it looks like this; for Deuteronomy is speaking about the law, and Paul refers what it says to Christ. But, if our understanding of Paul's view of the law is right, he did not think of Christ and the law as two altogether unrelated entities; on the contrary, he saw the closest inner connexion between them. Christ is the goal, the essential meaning, the real substance of the law. It is therefore only as one sets one's eyes on Christ, that one can see both the full significance of that graciousness of the law which comes to expression in this Deuteronomy passage and also the full seriousness of its imperatives. On this view of the relation of Christ and the law there is a real inward justification for what Paul is doing here. It is not arbitrary typology but true interpretation in depth. Between the fact that God's law was addressed directly to the Israelite's heart, requiring faith and obedience, and was not something esoteric to be first discovered by human searching, and the fact that the Son of God has now become incarnate, so that there can be no question of man's needing to bring Him down, there is an intimate connexion; for behind both the gift of the law and the incarnation of the Son of God is the same divine grace—that grace, the primary and basic initiative of which was God's election of man in Jesus Christ.

³⁵ ICC - With ὁμολογήσης ... κύριον Ἰησοῦν compare 2 Cor 4:5, where the double accusative construction is used as here; 1 Cor 12:3 and Phil 2:11, in which κύριος Ἰησοῦς (Χριστός) is a statement; and also 1 Cor 8:6; Col 2:6. In view of the evidence of this clause, in which the presence of ὁμολογεῖν is suggestive, and of the other passages just cited, it seems clear that κύριος Ἰησοῦς was already an established confessional formula.

de Heer van de wereld is. In die zin is het rechtstreeks gericht tegen de religieuze aanspraken van de keizer om zelf een God te zijn en goddelijke verering te eisen. In de tweede plaats is het gericht tegen het Jodendom, door nadrukkelijk te zeggen dat Jezus van Nazareth de Heere van het Oude Testament is. Jezus en Jahweh worden hier met elkaar geïdentificeerd, zoals Paulus dat al eerder deed, in 9:5 rechtstreeks, en in 8:39 indirect.

Vervolgens gaat het om het geloven met het hart dat God Jezus uit de doden opgewekt heeft. En dergelijke innerlijke overtuiging van Gods macht over de dood is voor Paulus een universeel kenmerk van het geloof. Het geloof van Abraham dat tot gerechtigheid wordt gerekend, wordt dan ook in het vierde hoofdstuk al, als model van waarachtig geloven voorgesteld. Zij, "die geloven in Hem, Die Jezus, onze Heere, uit de doden opgewekt heeft" (4:24), zijn net als Abraham "ten volle verzekerd, dat hetgeen beloofd was, Hij ook machtig was te doen" (4:21), zodat het ook ons als gerechtigheid zou worden toegerekend. Het geloof in de opstanding is volgens 4:25 essentieel, omdat Hij "overgeleverd is om onze zonden, en opgewekt om onze rechtvaardigmaking." Het geloof in de opstanding staat dus een logische samenhang met de aanvaarding van de gerechtigheid die wij door de dood en opstanding van Jezus hebben ontvangen. Zonder geloof in de opstanding is het geloof in de rechtvaardiging een leeg gebaar. Zoals ook omgekeerd, de historische overtuiging dat de opstanding van Jezus werkelijk heeft plaatsgevonden, zonder een direct verband met de rechtvaardiging, slechts een blinde mening is – dat wil zeggen zonder praktische gevolgen voor onze status bij God blijft.

Het "zo zult gij zalig worden" wil nu niet zeggen dat de belijdenis en het geloof de oorzaken zijn van het behoud. Elke schijn moet worden vermeden, dat het behoud, de redding of de zaligheid een gevolg is van een menselijke daad of houding. Paulus bedoelde alleen maar te zeggen dat de zekerheid van het behoud gepaard gaat met de belijdenis dat Jezus de Heere is – en dus ook met de praktische consequenties daarvan – en met de specifieke inhoud van het geloof, namelijk het geloof in de opstanding en alles wat daar in geïmpliceerd ligt.

Rom. 10:10 καρδία γὰρ πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν.

Want met het hart gelooft³⁶ men ter rechtvaardigheid en met den mond belijdt men ter zaligheid.³⁷

³⁶ MacArthur - Scripture never approves, much less commends, contentless faith, a "faith in faith" as it is often described. Paul here specifies two truths that must be believed in order to be saved. The first is that **Jesus is Lord**, the second that **God raised Him from the dead**. [...]

Paulus herhaalt hier de gedachte van het vorige vers, maar nu in de logische volgorde. Het geloof van het hart is gericht op – en niet de oorzaak van – de gerechtigheid die wordt ontvangen; geloven is de erkenning van de rechtvaardiging. En het gevolg van dit geloof is normaal gesproken ook de openbare belijdenis van de inhoud ervan, en dat is in de kern de belijdenis dat Jezus de Heere is in de dubbele betekenis die we eerder hebben uiteengezet.

Rom. 10:11 λέγει γὰρ ἡ γραφή, Πᾶς³⁸ ὁ πιστεύων ἐπ’ αὐτῷ, οὐ καταισχυνθήσεται.

Contrary to much teaching today, Scripture never separates Christ’s lordship from His saviorhood. Lord is from *kurios*, which signifies sovereign power and authority. In the book of Acts, Jesus is twice referred to as Savior but ninety-two times as Lord. In the entire New Testament, He is referred to some ten times as Savior and some seven hundred times as Lord. When the two titles are mentioned together, *Lord* always precedes *Savior*. And even if, as some erroneously contend, *Lord* were simply a synonym for *God*, the very term *God* by definition includes the idea of sovereign authority, that is, of lordship. The second truth that must be believed in order to be saved is that God raised Him [Jesus] from the dead. There are many important truths about Jesus that Christians are to believe. The New Testament makes clear, for example, that Christ became incarnate, that He was conceived by the Holy Spirit to a mother who was a virgin, and that He experienced every kind of temptation while living a sinless life.

³⁷ MacArthur - **Righteousness** has to do with what we become, and **salvation** has to do with what we escape. The first has to do with the eternal life we receive but do not deserve, the second with the eternal punishment we deserve but do not receive. The first relates to entering into blessedness, the second relates to escaping cursedness. [...] Another contrast between the two verses is that, whereas verse 9 is a personal invitation to **believe**, focusing on the individual (**you**), verse 10 presents gospel truth concerning **man** in general.

Maar: EGT (Nicoll) - To be saved one must attain δικαιοσύνη, and this depends on heart-faith; such faith, again, leading to salvation, must confess itself. To separate the two clauses, and look for an independent meaning in each, is a mistake; a heart believing unto righteousness, and a mouth making confession unto salvation, are not really two things, but two sides of the same thing.

³⁸ PULPIT - In evidence of this he returns to the text from Isa_28:16, already cited in Rom_9:33, and himself supplies πᾶς at the beginning of it, so as to bring out its universal application. It may be that, quoting from memory, he had forgotten that this word was not in the original, or he may have purposely added it in order to express more clearly what the original—in which there is no limitation of ὁ πιστεύων—really implied. The latter supposition is probable, inasmuch as (according to the best-supported readings) he had previously (Rom_9:33) quoted the text without this addition, and now follows out the idea of πᾶς by giving a reason for it, and then, in Rom_9:13, adds a text from Joel in which πᾶς does occur, so as to intimate that

Want de Schrift zegt: Een iegelijk, die in Hem gelooft, die zal niet beschaamd worden.

In hoofdstuk 9:33 citeerde Paulus al een tekst uit Jesaja 28. In dit vers komt hij weer terug bij die passage. Het geloof waarover Deuteronomium 30 spreekt is het zelfde geloof waarover Jesaja 28 spreekt. Beide teksten zijn volgens Paulus van toepassing op Christus. In vers 13 spreekt hij dezelfde gedachte uit, maar nu met een citaat uit Joël 2. De interpretatie van het vers wordt nu vastgelegd door een kleine toevoeging aan het citaat. In dit geval is die toevoeging het woordje "ieder", oftewel "pas", πᾶς, dat ook in Joël 2 te vinden is. Als het volle gewicht van dit vers gevolgd wordt, overschrijdt het de grenzen van het Verbond. Het is dan niet langer "elke Israëliet" die behouden zal worden, zoals MSanhedrin 10:1 stelt, maar alleen degene die in Christus gelooft. Maar als het dan op grond van geloof is, dan is het niet langer van belang om tot Israël te behoren, zodat de profeet kan zeggen: "een ieder" die in Hem gelooft et cetera. De tekst van de MT spreekt dus alleen over *iemand* die gelooft, en zo ook de Septuagint. De tekst van Jesaja wordt door Paulus blijkbaar geïnterpreteerd volgens Joël 2:32 (MT 3:5), waar we wel in de LXX πᾶς, en *kol* in de MT lezen: "En het zal geschieden, *al wie* de Naam des Heeren zal aanroepen, zal behouden worden."

In Handelingen 2:21 citeert Petrus dezelfde tekst, overigens zonder hem toe te passen zoals Paulus dat hier doet als een verwijzing naar de gelijke toegang van joden en niet-joden tot het heil.

De persoon naar wie de naam "Heere" verwijst, is na het voorgaande niet moeilijk te bepalen: dat kan dan niemand anders dan de Heer Jezus zijn.

Rom. 10:12 οὐ γάρ ἐστι διαστολή Ἰουδαίου τε καὶ Ἑλληνος· ὁ γὰρ αὐτὸς Κύριος πάντων πλουτῶν εἰς πάντα τοὺς ἐπικαλουμένους αὐτόν.

Want er is geen onderscheid,³⁹ noch van Jood noch van Griek; want éénzelfde is Heere van allen, rijk zijnde over allen, die Hem aanroepen.

the "calling on the Name of the Lord," spoken of by Joel, implies the "believing" spoken of by Isaiah, and hence that the two texts must be equally universal in their application.

³⁹ MacArthur - Proclaiming the same message to the Galatian church, Paul wrote, "There is neither Jew nor Greek, there is neither slave nor free man, there is neither male nor female; for you are all one in Christ Jesus." Not only that, but shockingly he went on to say that believing Gentiles, just as much as believing Jews, "are Abraham's offspring, heirs according to promise" (Gal. 3:28–29). To Gentile believers in the church at Ephesus Paul declared, "Therefore remember, that formerly you, the Gentiles in the flesh, who are called 'Uncircumcision' by the so-called 'Circumcision,' which is performed in the flesh by human hands—remember that you

In deze drie zinnen wordt nu duidelijk gemaakt wat het betekent, dat "een ieder die gelooft" behouden zou worden. De simpele bewering dat er geen onderscheid is van Jood en Griek zal elke lezer uit de tijd van Paulus hebben verbaasd. Waar het om gaat is, dat er geen onderscheid is naar de weg van het behoud, in termen van de gerechtigheid die God schenkt. Voor het overige blijft het onderscheid, maar niet de scheiding tussen beide op grond van de afzondering van Israël, volledig intact. Paulus doet nergens een oproep aan joden om de wet niet langer in acht te nemen. De focus van zijn gedachtegang richt zich op een verkeerde opvatting over de functie van de ceremonie in van het Oude Verbond. Zodra erkend is dat die geen voorwaarde zijn van het behoud maar alleen een uitdrukking van de historische en culturele eenheid van Gods uitverkoren volk, is er geen reden om het onderhouden van de wet te verbieden.

Het tweede argument is dat een en dezelfde God, God is van zowel joden als niet-joden. En aangezien we al gezien hebben dat uiteindelijk alles berust op Gods uitverkiezing de genade omdraait het dus niet om de bestaande onderscheidingen, maar om het feit dat joden en niet-joden beide onder het gezag van de ene God vallen.

Niet alleen is er een enkele God voor jood en niet jood, maar er is ook een enkele toegang tot de rijkdom van de zegeningen die Hij aan mensen wil aanbieden: het aanroepen uit geloof en met het hart maakt dat God de schatkamer van Zijn genade kan openen.

Rom. 10:13 Πᾶς γὰρ ὃς ἂν ἐπικαλέσῃται τὸ ὄνομα Κυρίου, σωθήσεται.

Want een iegelijk, die den Naam des Heeren zal aanroepen⁴⁰, zal zalig worden.⁴¹

were at that time separate from Christ, excluded from the commonwealth of Israel, and strangers to the covenants of promise, having no hope and without God in the world. But now in Christ Jesus you who formerly were far off have been brought near by the blood of Christ" (Eph. 2:11–13). Later in that letter he said, "I, Paul, [am] the prisoner of Christ Jesus for the sake of you Gentiles" (3:1). The great "mystery of Christ," which Jews so intensely hated, is that "Gentiles are fellow heirs and fellow members of the body, and fellow partakers of the promise in Christ Jesus through the gospel" (see vv. 4–6).

⁴⁰ ICC - **τοὺς ἐπικαλουμένους αὐτόν.** The Use of ἐπικαλεῖσθαι (middle) of invoking a god in prayer was well established in pagan Greek (it is found in Herodotus, Xenophon, Plato, Polybius, inscriptions and papyri). In the LXX such expressions as ἐπικαλεῖσθαι (τὸν) κύριο, τὸν θεόν, or τὸ ὄνομα (ἐν τῷ ὀνόματι, ἐπὶ τῷ ὀνόματι) κυρίου are used very frequently of invoking God in prayer; and ἐπικαλεῖσθαι can even be used absolutely in the sense 'to pray' (Ps 4:1[LXX: 2]: cf. Acts 7:59). In the NT it is used a few times of the invocation of God the Father; but more often

Het meest opvallende is hier natuurlijk de identificatie van Jezus met de Heere van wie in de tekst van de profeet sprake is. Iedereen die de naam van Jezus aanroept, zal worden behouden. Zo was het Jezus die in vers 12 de Heere over allen was. Zo was het Jezus die vanuit zijn rijkdom kon belonen wie Hem zouden aanroepen. Het ligt vast en zeker besloten in de theologie van Paulus, dat het inderdaad in Christus is dat de scheidsmuur tussen joden en niet-joden doorbroken is.

Paulus wil hier vooral benadrukken dat de introductie van de naam van Christus geen innovatie is. Dat het heil berust op het geloof in Christus is volledig in overeenstemming met de thora van Mozes en de aankondigingen van de profeten over de eindtijd. Dat het niet op grond van werken is, maar op grond van geloof maakt Deuteronomium 30 al duidelijk. Dat Christus de vervulling is van de profetie kan worden ingezien als we de uitdrukkingen "naar de hemel opklimmen" en "tot in de diepte van de zee afdalen" als verwijzingen opvatten naar reële gebeurtenissen uit de levensgeschiedenis van Jezus. En met betrekking tot het onderscheid van Israël en de heidenen moet worden vastgesteld, dat, als het behoud op grond van het geloof is en niet op grond van werken, de joodse voorrechten wegvallen, en er uiteindelijk maar één weg tot behoud overblijft en dat is de weg van geloof in de Messias Jezus. In dat opzicht zijn jood en heiden volkomen aan elkaar gelijk.

of the invocation of the exalted Christ. In 1 Cor 1:2 οἱ ἐπικαλούμενοι τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ is equivalent to 'Christians'. That the word has its technical sense of 'invoke in prayer' here is confirmed by v. 13. The fact that Paul can think of prayer to the exalted Christ without the least repugnance is, in the light of the first and second commandments of the Decalogue, the decisive clarification of the significance which he attached to the title κύριος as applied to Christ (e.g. in this verse and in v. 9)

⁴¹ MacArthur - As Paul declared earlier, "I am not ashamed of the gospel, for it is the power of God for salvation to *everyone* who believes, to the Jew first *and also to the Greek*" (Rom. 1:16, emphasis added). And as he assured the believers at Corinth, many of whom were Gentiles, "If *any man* is in Christ, he is a new creature; the old things passed away; behold, new things have come" (2 Cor. 5:17, emphasis added). From eternity past, God's Word invariably has accomplished His divine goal, which has *always included* His loving and gracious desire that no human being would perish but that "all [would] come to repentance" (2 Pet. 3:9). That wondrous truth is a balance to the great emphasis Paul has been placing on God's sovereignty (see, e.g., Rom. 9:6–26). Although the two truths seem mutually exclusive to our finite minds, God's sovereign choice of every person who is saved is, in His infinite mind, perfectly consistent with His promise that **whoever believes in Him will not be disappointed**. Both the Old and the New Testaments make clear that salvation is granted only to those who trust in God and that He offers His gracious redemption to all mankind, Jew and Gentile. No one who **believes in Him will ever be disappointed** by the salvation that He so graciously and universally offers.

Beide ontvangen de gerechtigheid die God beloofd heeft aan allen die erom vragen.

AANHANGSEL (1)

DE SYNOPSIS VAN J.N. DARBY – HOOFDSTUK 10

Hoofdstuk 10

Nu hij dit onderwerp heeft aangeroerd stort de apostel, die zijn volk hartelijk liefhad als het volk van God, zijn hart uit met betrekking tot de leer die een steen des aanstoots voor hen was. Zijn wens, het doel van de liefde van zijn hart, was hun behoudenis. Omdat ze het voorwerp van zijn liefde waren, waren ze in zijn ogen bekleed met hun ijver voor God, ondanks de onwetendheid daarvan. Het was helaas een ijver die onwetend was van wat God leerde. Omdat ze Gods gerechtigheid niet kenden, probeerden ze in hun ijver hun eigen gerechtigheid op te richten en onderwierpen ze zich niet aan die van God. Want Christus is het einde van de wet tot gerechtigheid voor een ieder die gelooft. Daar werd de gerechtigheid van God gevonden. Daar werd de steen des aanstoots voor Israël gevonden. Niettemin bouwt de apostel zijn betoog duidelijk en hecht op. Hij doet dat van zijn eigen kant.

Maar Deuteronomium levert hem een onverwacht bewijs van het grote beginsel. Hij haalt een gedeelte aan uit dat Boek dat gaat over het onderwerp van de toestand van Israël als het de wet gebroken zou hebben en zou lijden onder de gevolgen daarvan. De wetgever had gezegd dat de “verborgen dingen” voor God waren, maar de “geopenbaarde” voor het volk. Dat wil zeggen dat de wet duidelijk en nadrukkelijk gegeven werd als voorwaarde voor het genot van de zegen. Maar wat God in genade zou kunnen doen als Israël zich onder de gevolgen zou bevinden van de gebroken wet bleef in de verborgenheid van Zijn soevereine wil.

Hierop wordt echter een ander beginsel duidelijk geopenbaard, namelijk dat als de vervulling van de wet onmogelijk was en als Israël uit het land verdreven was omdat het de wet gebroken had, als hun hart zich dan tot God bekeerde in dat verre land, Hij hen dan zou aannemen. Het was helemaal afgelopen met de wet als een voorwaarde voor de verhouding tot God. Israël was verdreven volgens het hoofdstuk dat we bezien (Dt.30), het was Lo-Ammi, niet langer het volk van God. Het getuigenis van God werd niettemin tot hen gericht: ze mochten zich keren tot Hem in de geest en door het geloof. Het was niet langer de wet, het was geloof. Maar zegt de apostel, als dat zo is, dan is Christus het voorwerp ervan. Geen

enkele jood zou hebben ontkend dat het getuigenis van God de hoop van iedere ware Israëliet was als alles verdorven was.

We zien hier in Deut. dus dat Mozes heeft afgedaan met de wet en andere raadsbesluiten van God veronderstelt, waarop hij het beginsel grondt van een terugkeer van het hart tot God als alles voorbij is met betrekking tot de wet en Israël op een plaats is waar het onmogelijk zou zijn de wet te houden, omdat het in gevangenschap is onder de volken. Dit gedeelte nu is van opmerkelijk belang in het betoog van de apostel, en dat het wordt aangehaald is een buitengewoon bewijs van de werking van de Heilige Geest in zijn argumenten. Het is de apostel die Christus ter sprake brengt. Maar de combinatie van de waarheden van de verschillende posities van Israël, van de wet en van de terugkeer in hun harten als ze verloren waren onder de wet (een combinatie waarvan alleen Christus de sluitsteen kon zijn), laat een totaalbeeld zien van de eenheid van al Gods wegen, in moreel opzicht en in Zijn bedelingen, waartoe alleen de Geest van God in staat is en dat klaarblijkelijk Zijn gedachten tot uitdrukking brengt. Zie Dt.29 (aan het eind) en Dt.30.

Het woord van het geloof dat dus verkondigd werd als de hoop van Israël was het woord dat de apostel predikte. Dat als iemand met zijn mond de Heer Jezus beleed en met zijn hart geloofde dat God Hem had opgewekt uit de doden, hij behouden zou worden. Kostbare, eenvoudige en stellige verklaring! Die bovendien als dat nodig was, bevestigd werd door het getuigenis van het Oude Testament: "Een ieder die in Hem gelooft, zal niet beschaamd worden" .

De woorden hart en mond staan in tegenstelling tot de wet. In het geval dat Deuteronomium veronderstelde kon Israël de wet niet vervullen. Maar het woord van hun God, zei Mozes tegen hen, kon in hun hart en in hun mond zijn. Daarom was het nu voor de jood (evenals voor iedereen) het geloof van het hart. Let erop dat er niet staat: "Als u liefhebt in uw hart". Of: "Als uw hart is wat het zou moeten zijn tegenover God". Maar er staat: "Als u in uw hart gelooft". Iemand gelooft met zijn hart, als hij werkelijk gelooft met een hart dat belangstelling heeft voor de zaak. Omdat zijn verlangens en gevoelens uitgaan naar de waarheid wenst hij dat, als er gesproken wordt over genade, het werkelijk de waarheid is wat hem gezegd wordt. Hij wenst de zaak en tegelijk twijfelt hij er niet aan. Hij gelooft niet in het feit van zijn deelhebben erin, maar in de waarheid van de zaak zelf, omdat hij zich ermee bezighoudt als iets dat belangrijk is voor hemzelf. Het onderwerp is hier niet de toestand van zijn gevoelens, ook al is dat een heel ernstige overweging op zijn plaats, maar de betekenis en de waarheid van wat wordt voorgesteld door het woord. De betekenis ervan voor hemzelf, omdat hij het nodig heeft voor zijn behoudenis - een behoudenis waarvan hij zich bewust is dat

hij die nodig heeft, dat hij er niet buiten kan. Het gaat dus om een waarheid waarvan hij zeker is, als een getuigenis van God Zelf.

God verzekert zo iemand dat de behoudenis zijn deel is, maar in dat feit moet hij niet geloven als het voorwerp van zijn geloof. De behoudenis is wat God verzekert aan ieder die werkelijk gelooft. Bovendien blijkt dit geloof door het bewijs dat het geeft van zijn oprechtheid - door de belijdenis van de naam van Christus. Als iemand overtuigd is dat Jezus de Christus is, maar weigert om Hem te belijden, dan betekent zijn overtuiging duidelijk een zwaarder oordeel voor hem. Het geloof van het hart brengt de belijdenis van de mond voort. De belijdenis van de mond is het bewijs van overeenstemming met de oprechtheid van het geloof en van eerlijkheid, in het besef van het recht dat de Heer op ons heeft in genade. Het is het getuigenis dat God vereist bij het begin. Het is het blazen van de bazuin op aarde in het aangezicht van de vijand. Het betekent dat men zegt dat Christus overwonnen heeft en dat alles Hem rechtens toebehoort. Het is een belijdenis die voorstelt wat God gedaan heeft als antwoord op de naam van Jezus.

Het is niet de voorstelling van de gerechtigheid zelf, maar de openlijke erkenning van Christus, die zó uitdrukking geeft aan het geloof waardoor men deelheeft in de gerechtigheid van God. Zodat er gezegd kan worden: "Hij gelooft in Christus tot behoudenis; hij heeft het geloof dat rechtvaardigt". Ik ben hier wat meer ingegaan op de details, omdat dit een punt is waarop het menselijk hart zichzelf in verwarring brengt en dit des te meer doet omdat het oprecht is, zolang er nog enig ongeloof en enige eigen gerechtigheid overblijft. Het is onmogelijk dat een ontwaakte ziel geen behoefte zou hebben aan een hart dat in orde is gebracht en gekeerd tot God. En daarom probeert zo iemand de gunst van God te doen afhangen van de toestand van zijn eigen gevoelens, doordat hij zich onderwerpt aan de gerechtigheid van God. Maar God had ons lief toen we nog zondaars waren.

Natuurlijk is de toestand van onze gevoelens van groot belang. Maar dit veronderstelt een al bestaande relatie, volgens welke we liefhebben. Wij hebben ook lief, omdat God ons heeft liefgehad. Maar Zijn liefde heeft wat gedaan, ze heeft iets gedaan in overeenstemming met onze behoeften en in overeenstemming met Gods heerlijkheid. Ze heeft Jezus gegeven en Hij heeft volbracht wat vereist was, opdat wij zouden deelhebben in goddelijke gerechtigheid. En zo heeft Hij ieder die erkent dat hij een verloren zondaar is en die in Hem gelooft, in de zekere verhouding van een kind en een gerechtvaardigde voor God geplaatst, volgens de volmaaktheid van het werk van Christus. De behoudenis is het deel van zo iemand overeenkomstig de verklaring van God Zelf.

Als we weten dat God zo'n liefde voor ons had en ons door zo'n genade behouden heeft en we zo'n gunst genieten, laten we dan inderdaad gevoelens kweken die passend zijn voor de gave van Jezus en voor de kennis die we hebben van Hem en van Zijn goedheid. Het is duidelijk dat het geldt zowel voor de jood als voor de niet-jood, als het voor “ een ieder” is die gelooft in Jezus. Want er is geen onderscheid, dezelfde Heer is rijk over allen die Hem aanroepen.

Het is mooi deze uitdrukking “Er is geen onderscheid” nu opnieuw te mogen horen. De apostel had deze woorden in hfdst. 3 gebruikt met de toevoeging: “Want allen hebben gezondigd”. De zonde plaatst alle mensen op hetzelfde niveau van verdorvenheid voor God. Maar gelukkig is er ook geen onderscheid, “want dezelfde Heer van allen is rijk over allen”, wat de behoudenis betreft. Want een ieder die Zijn naam aanroept zal behouden worden. Op deze uitspraak baseert de apostel een ander betoog, waardoor hij de wegen van God rechtvaardigt die in zijn dienst vervuld werden. De joodse Schriften verklaarden dat ieder die de naam van de Heer aanriep behouden zou worden. Nu, de joden erkenden dat de volken de naam van de ware en levende God niet kenden. Het was dus nodig om Hem te verkondigen, opdat ze Hem zouden kunnen aanroepen, en daardoor werd de hele dienst van de apostel gerechtvaardigd. Daarmee in overeenstemming stond er geschreven: “Hoe lieflijk zijn de voeten van hen die het evangelie van de vrede prediken”. Want bij de behandeling van deze vragen onder de joden steunt hij vanzelfsprekend op het gezag van hun eigen Schriften. Maar hij past dit principe van evangelisatie zowel op de joden als op de volken toe. Want de wet was niet de verkondiging van een blijde boodschap. Hij citeert Jesaja met dit doel. Het was in een verkondiging - een waarheid die openlijk zo gepredikt werd - dat Israël niet geloofd had, volgens Js.53. Er moest geloof zijn in een waarheid die zo gepredikt werd, in het woord dat verkondigd werd.

Vs.18 kan wat moeite geven. Het is duidelijk dat de apostel hiermee wil bewijzen dat er een verkondiging van de waarheid van Gods kant had plaats gevonden. Israël was zonder verontschuldiging, want de boodschap was zelfs overal heen uitgegaan, de woorden die God verkondigden tot aan de einden van de aarde. Het getuigenis werd dus niet beperkt tot de joden. De volken hadden het overal gehoord. Dit is duidelijk. Maar leent de apostel de woorden alleen maar, of is het zijn bedoeling te spreken over het getuigenis van de natuur zelf? Want Ps.19 die hij aanhaalt is van toepassing op het getuigenis van de schepping.

Ik geloof dat hij deze verzen gebruikt om aan te tonen dat God de volken op het oog had in Zijn getuigenissen. En dat hij rustig duidelijk wil maken aan de joden door een aanhaling uit hun eigen Schriften, dat niet alleen zij (de joden) het hebben gehoord, maar dat het getuigenis overal is uitgegaan, en dat dit naar Gods

gedachten was. Paulus haalt deze Psalm niet aan als een profetie van wat nu gebeurde. Hij ontleent alleen zijn woorden hieraan, maar het gaat hem niet om die vorm van spraak die van de schepping uitging. Hij doet dit om aan te tonen dat dit universele getuigenis naar Gods gedachten was, welk middel er ook gebruikt mocht worden. Maar dan noemt hij de zaak met meer nauwkeurigheid voor de jood en voegt eraan toe: heeft Israël het niet geweten? Was het volk niet in kennis gesteld van deze uitbreiding tot de volken van het getuigenis van deze verkondiging van genade aan hen, van de aanneming van het getuigenis door de volken, om hen in relatie met God te brengen? Ja, Mozes had al gezegd dat God Israël tot jaloezheid zou verwekken door een volk zonder kennis. En Jesaja had vrijmoedig gesproken en formeel verklaard dat God zou worden gevonden door een volk dat Hem niet zocht. En wat Israël betreft, dat Hij de hele dag Zijn handen had uitgestrekt naar een ongehoorzaam en tegensprekend volk. Kortom, dat de volken Hem zouden vinden en Israël verdorven en ongehoorzaam zou zijn. Het getuigenis dat van hun respectieve posities gegeven wordt is dus duidelijk en officieel, hoewel de apostel geleidelijk en rustig hiertoe komt: de volken worden aangenomen, maar Israël is vijandig.

AANHANGSEL (2) – Wat te denken van de vrome joden van onze tijd? (Through the Bible – Chuck Smith, 1986)

Now, what Paul declared of the Jew then is still true today. They have a zeal for God, but not according to knowledge. And so you will see them at the wailing wall, you will see them as they tie to them a little box, the phylacteries as they bind them to their foreheads and as they put on their prayer shawl and they go up to the wall and they begin to bob up and down and they go through their prayers and all, a zeal for God but not according to knowledge. For they're ignorant of God's righteousness and they are going about to establish their own righteousness.

I had a Jewish fellow one night as we were talking say to me, "Well, Chuck, my father is a very religious man. He says his prayers every day. He observes Sabbath; he loves God. Do you mean to tell me that because my father does not believe that Jesus is the Messiah that he is lost?" And I answered him, "That is a very difficult question for me, because I do believe that your father does love God, has a zeal for God, but what is he doing about his sin? When God established His covenant with Israel, God established the various offerings that they must bring to

Him for their sins. God established that they had to bring an animal and kill the animal in their stead, that their sins must be transferred onto the animal and the animal slain. Your father is not offering sacrifices. He is not coming according to the covenant that God established by Moses for sins to be forgiven. Thus, how can your father have the forgiveness of sins which is essential for fellowship with God?" He told me how that they now feel that their good works will make them acceptable to God. Thus, their good works must outweigh their bad works. Thus, they are seeking for a righteousness from works, their good works, and they have rejected that righteousness that God has established for them. They are really rebelling against God's path of righteousness, having established now their own righteousness by works, as Paul here declares. But they are not even doing the works that God requires in the offering of a sacrifice. And thus, I have great difficulty with their present and current status before God. For the Jew stumbling at Jesus Christ going about by works trying to establish a righteousness before God.

Paul declares they just haven't made it and can't make it for they have not submitted themselves to the righteousness of God and Christ is the end of the law for righteousness to everyone that believes. The law cannot make a person righteous before God, nor can it give a person a righteous standing before God. For if the law could give a man a righteous standing before God, then it was not necessary for Christ to die. Jesus in the garden prayed, "Father, if it is possible, let this cup pass from Me." If what is possible? If salvation for man is possible by any other means, if man can be saved by the law, if man can be saved by his own efforts, by his good works, if a man can be saved by sincerity, then, God, let this cup pass from Me. Let the cross pass.

Now the fact that Jesus went to the cross is God's witness before the world that there is only one way that a man can come to God, and that is by the cross of Jesus Christ. For there is one God and one mediator between God and man, the man Christ Jesus. For He said, "I am the way, the truth, and the life, and no man can come to the Father but by me" (John 14:6). You say, "Chuck, that is too narrow. I can't accept it." I'm sorry you can't accept it, but that is the way it is. Jesus said, "Straight is the gate, and narrow is the way that leads to eternal life and few there be that find it, but broad is the way and broad is the gate that leads to destruction" (Matthew 7:13-14). Beware of those endeavors of men today to broaden the gate. And we hear it on all sides. "Oh, God surely loves all mankind, and God loves the Buddhist and God loves the Mohammed, and God loves everybody." And they are broadening the gate so that you breathe, "Oh, God loves you," you will be saved because you are breathing.

But God has established the way through Jesus Christ. And the cross offends people, because the cross tells you there is only one way to God. If it were possible that man could be saved any other way, the cross would not be necessary.

For Moses described the righteousness which is of the law, [he said,] That the man which doeth those things shall live by them. But the righteousness which is of faith speaks like this, Don't say in your heart, Who shall ascend into heaven? (that is, to bring Christ down from above:) Or, Who shall descend into the deep? (that is, to bring Christ again from the dead.) But what does it say? (Rom 10:5-8)

EINDNOTEN - EXCURSEN

ⁱ HOD - THE PHRASE RIGHTEOUSNESS OF GOD,

...admits here, as in other parts of the epistle, of various interpretations.

1. It may mean the **divine holiness or general moral perfection of God**. In this way the passage would mean, 'Being ignorant of the perfections or holiness of God, and, of course, of the extent of his demands, and going about to establish their own excellence, etc.' This gives a good sense, but it is not consistent with the use of the expression righteousness of God, in other similar passages, as chap. 1:17, 3:21, etc. And, secondly, it requires the phrase to be taken in two different senses in the same verse; for the last clause, 'have not submitted themselves to the righteousness of God,' cannot mean, 'They have not submitted to the divine holiness.'

2. The term may mean that **righteousness of which God is the author**, that which he approves and accepts. This interpretation is, in this case, peculiarly appropriate, from the opposition of the two expressions, righteousness of God and their own righteousness. 'Being ignorant of that righteousness which God has provided, and which he bestows, and endeavoring to establish their own, they refused to accept of his.' The sense here is perfectly good, and the interpretation may be carried through the verse, being applicable to the last clause as well as to the others. A comparison of this passage with Philippians 3:9, "Not having my own righteousness, but the righteousness which is of God," is also in favor of this interpretation. For there the phrase the righteousness which is of God, can only mean that which he gives, and with this phrase the expression the righteousness of God, in this verse, seems to be synonymous.

3. Thirdly, Some interpreters take righteousness in the sense of justification, "justification of God" being taken as equivalent to 'God's method of justification.' Being ignorant of God's method of justification, and going about to establish their own, they have not submitted themselves to the method which he has proposed.' The cause of the rejection of the Jews was the rejection of the method of salvation through a crucified Redeemer, and their persisting in confiding in their own merits and advantages as the ground of their acceptance with God.

Although this is the meaning of the passage, it is not the sense of the words. Righteousness does not signify justification. It is that on which the sentence of justification is founded. Those who have righteousness, either personal and inherent, or imputed, are justified. As we have no righteousness of our own, nothing that we have done or experienced, nothing personal or subjective, that

can answer the demands of the law, we can be justified only through the righteousness of God, imputed to us and received by faith.

ii **MACARTHUR - RIGHTEOUSNESS AND HOLINESS**

...are basically synonymous, but they can carry slightly different connotations. Someone has said that righteousness is “transitive, manifest holiness.” In other words, holiness can be said to be the standard and righteousness its active fulfillment. Or it might be said that God’s holiness is His complete separation from all that is evil and sinful, and that His righteousness is the manifestation of that holiness. He is “majestic in holiness, awesome in praises, working wonders” (Ex. 15:11).

It is not that any man can begin to fully understand God’s holiness or His righteousness. Yet that very inability to comprehend God’s perfection should be reason enough to fall down at His feet in awe and praise. Men are able at least to acknowledge that God’s holiness and righteousness are absolutely perfect and flawless, because He has revealed that truth about Himself. As Paul declared earlier in Rom. 1:18–21. [...]

God has also clearly revealed that His perfect holiness abhors all evil and that He therefore hates even the smallest manifestation of sin. That realization alone should drive a person to his knees in repentance, knowing that God’s divine righteousness stands in judgment of his own sinfulness.

iii **ICC - 4. τέλος γὰρ νόμου Χριστὸς εἰς δικαιοσύνην παντὶ τῷ πιστεύοντι.**

The interpretation of this verse has been much debated down the centuries. It has been, and still is, understood in altogether contrary senses. But its importance is not disputed. For not only is it vital for the understanding both of 9:30–10:3 and also of 10:5–13; it is also clearly one of the fundamental theses of Pauline theology as a whole, since, in whatever way it is taken, it is obviously a decisive statement concerning the relation of Christ and the law.

Two less difficult matters may conveniently be referred to before we attempt to decide the meaning of τέλος, the ambiguity of which constitutes the main problem of the verse. The first concerns the structure of the sentence. The natural way to construe it is to take τέλος νόμου as the predicate thrown forward for the sake of emphasis and Χριστός as the subject. Had Paul intended to say that the τέλος of (the) law is Christ, he would surely have used the article with τέλος. The second matter is more controversial: it concerns the reference of νόμου. It has

been maintained by a number of commentators (among them Sanday and Headlam,³ and Zahn⁴) that νόμος here means not ‘the law’ in the sense of the OT law specifically, but ‘law’ as a principle, law generally. But the arguments adduced in favour of this interpretation are not at all convincing,¹ and, in view of the whole context (note especially 9:31), the great majority of commentators from patristic times onward are surely right in taking the reference to be to the OT law.

The Greek word τέλος is patient of an extraordinarily wide variety of meanings, including performance, consummation, fulfilment, result, event, power of deciding, supreme power, validity, magistracy, government, decision, task, duty, tax or due, military unit, maturity, completion, end, finish, cessation, achievement, goal, prize, purpose—to mention only some of the meanings indicated in LSJ. By no means all of these, of course, are represented in the NT. In the history of the exegesis of this verse support has generally been distributed between three main possible interpretations of τέλος: (i) fulfilment; (ii) goal; (iii) termination. The Fathers seem generally to have tended toward a combination of (i) and (ii).² Mt 5:17 played an important part in determining their interpretation of Rom 10:4. Sanday and Headlam claim Augustine’s support for (iii);¹ but, while it is true that he recognized that Christ had freed us from the burdens of the law (including of course its condemnation), he certainly explained ‘finis’ in this verse in the sense of ‘perfectio’ and explicitly rejected the meaning ‘abolition’.

Aquinas says on this verse that the law ‘ordinat homines in Christum quem promittebat, et praefigurabat. ... Et hoc est quod dicit “Christus enim est finis legis”, ad quem scilicet tota lex ordinatur.’

Luther, referring to Paul’s use of Deut 30 in this chapter, says: ‘It is as if he wanted to give us an impressive proof of the fact that the whole Scripture, if one contemplates it inwardly, deals everywhere with Christ, even though in so far as it is a sign and a shadow, it may outwardly sound differently. This is why he says: “Christ is the end of the law” (Rom. 10:4); in other words: every word in the Bible points to Christ.’⁴ Calvin in the course of his longish and interesting comment on this verse expresses approval of ‘completion’ or ‘perfection’ (the rendering of Erasmus) as a translation of τέλος, though he is himself content with the word ‘end’. He says of the Jews: ‘it is evident that they had shamefully mutilated the law of God, for they rejected its soul and snatched at the dead body of the letter’, and concludes his comment by saying: ‘This remarkable passage declares that the law in all its parts has reference to Christ, and therefore no one will be able to understand it correctly who does not constantly strive to attain this mark.’¹ Bengel also takes τέλος here in a positive sense, explaining it as synonymous with

πλήρωμα, and referring to 1 Tim 1:5; Rom 13:10, and Mt 5:17.2 But in recent times (iii) has been very widely supported—for example, by Sanday and Headlam, Lietzmann,³ Lagrange, Dodd, Gaugler, Michel, Käsemann, to mention only a few. Others have attempted to combine (iii) with one or other or both of the interpretations (i) and (ii). Leenhardt, for example, makes such statements as ‘Jesus brought the law to its culminating point and at the same time suspended it’ and ‘Thus Christ fulfils the underlying intention of the law and supersedes it’; and Barrett, having said that ‘the word “end” (τέλος) means not only “termination”, but also “purpose”, or “intention”’, states: ‘He puts an end to the law, not by destroying all that the law stood for but by realizing it’ But, in view of such passages as 7:12, 14a; 8:4; 13:8–10, and of the categorical statement in 3:31, and also of the fact that Paul again and again appeals to the Pentateuch in support of his arguments (specially suggestive is the fact that he does so in vv. 6–10 of this chapter), we regard (iii) and also all attempted combinations of (iii) with (i) and/or (ii) as altogether improbable. (It is, of course, true that there are a number of passages in the Pauline epistles which are often understood to mean that the law has been abolished by Christ, and if this view of them could be shown to be likely, it would indeed lend support to the choice of interpretation (iii) here; but we are convinced that there is no statement in any of Paul’s epistles which, rightly understood, implies that Christ has abolished the law. For a discussion of the passages in question the reader is referred to pp. 852–61.) Between (i) and (ii) it is more difficult to decide, and it is tempting to settle for the view that both meanings were intended. The statement that Christ is the fulfilment of the law and the statement that He is its goal are indeed correlatives: they express the same essential truth but describe it as seen from different angles, and each is necessary for the adequate exposition of the other. But, while the former is quite clearly a statement about Christ, a description of Him in terms of the law, the latter, though it also is formally, and indeed to some extent substantially, a statement about Christ, is in substance primarily a statement about the law, defining it by reference to Christ.¹ And in the present context (9:30–10:13) a statement about the law seems more apposite; for in this passage Paul is concerned to show that Israel has misunderstood the law. At this point a statement that Christ is the goal to which all along the law has been directed, its true intention and meaning, is altogether apposite. Israel has misunderstood the law, because it failed to recognize what it was all about. A statement to the effect that Christ is the fulfilment of the law would be much less apposite. So we conclude that τέλος should be understood in sense (ii): Christ is the goal, the aim,

the intention, the real meaning and substance of the law—apart from Him it cannot be properly understood at all.

The words εἰς δικαιοσύνην παντὶ τῷ πιστεύοντι are the corollary of τέλος ... νόμου Χριστός. The εἰς is consecutive. If Christ is the goal of the law, it follows that a status of righteousness is available to everyone who believes.

We conclude that the verse as a whole means: For Christ is the goal of the law, and it follows that a status of righteousness is available to everyone who believes. The γάρ at the beginning of the verse indicates that it is an explanation of v. 3—particularly of τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ θεοῦ οὐχ ὑπετάγησαν. The Jews in their legalistic quest after a righteous status of their own earning have failed to recognize and accept the righteous status which God was seeking to give them; for all along, had they but known it, Christ was the goal and meaning and substance of that law which they were so earnestly pursuing, and the righteousness to which the law was summoning them was all the time nothing other than that righteousness which God offers to men in Christ.

C. E. B. Cranfield, *A Critical and Exegetical Commentary on the Epistle to the Romans*, 515 (London; New York: T&T Clark International, 2004).

^{iv} KELLY – THE MEANING OF TELOS

Verse 4 has given rise to very various opinions. One which has prevailed from ancient times and perhaps still more among moderns, is that Christ is the accomplishment of the law. But there seems no ground whatever to confound τέλος with πλήρωμα. Others again take it in the sense of "object" or "aim." But the simplest meaning as decided by the context appears to be "termination," though we know it is also used for "issue" or "result." And in this meaning the representatives of the most various systems coincide: Augustine and Luther on the one hand; Meyer, De Wette, etc., on the other. "Christ is [the] end of law for righteousness to every one that believeth." The Christ of God is made unto us righteousness. "By law is knowledge of sin." Righteousness cannot be had thus; only the believer is justified. Yet so sure is this result, that it belongs to every believer.

^v ICC – TEXTUAL CRITICISM VERSE 5

5. Μωϋσῆς γὰρ γράφει ὅτι τὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ νόμου ὁ ποιήσας ἄνθρωπος ζήσεται ἐν αὐτῇ. It will be well to begin by stating three things which can be said about this verse without much fear of contradiction: (i) the γάρ indicates that

either v. 5 by itself or the whole of vv. 5–8 is thought of as being in some way explanatory of v. 4; (ii) there is a contrast between v. 5 and vv. 6–8 (hence the *δέ* in v. 6); (iii) the verse contains a quotation from Lev 18:5.

About the text there is some disagreement. Whereas Nestle and BFBS have the *ὅτι* immediately after *γράφει*, Merk and UBS have it after *νόμου*. The Nestle and BFBS text gives the sense, ‘For Moses writes that the man who does the righteousness ...’ (or it could be read as ‘For Moses writes, “The man ...” ’); but the text as given by Merk and UBS, which exhibits an instance of a kind of prolepsis, could be rendered: ‘For Moses writes concerning (or perhaps ‘describes’) the righteousness ..., that the man who does it ...’. This latter form of the text might seem to favour, though it certainly does not necessitate, acceptance of the interpretation designated (1) below. But there seems to be a close connexion between the reading which puts *ὅτι* after *νόμου* and two other readings, which are not adopted by Merk or UBS, namely, the addition of *αὐτά* after *ποιήσας* and the substitution of *αὐτοῖς* for *αὐτῇ*, both of which are supported by largely the same authorities as place *ὅτι* after *νόμου*. To separate these, adopting one of them and rejecting the others, would seem to require very strong justification. And it looks very much as if all three readings should be explained as assimilation to the text of LXX Lev 18:5 (both *αὐτά* and *αὐτοῖς* occur in Lev 18:5, and the introduction of *αὐτά* would necessitate the removal of *τὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ νόμου* from the *ὅτι* clause¹). We conclude that the text as read by Nestle is almost certainly to be preferred.² [Nestle²⁶ has here changed Nestle²⁵—in my view, unwisely.]

Two main interpretations of v. 5 have to be considered.

(1) The usual explanation of the verse is that it is intended to indicate the hopeless nature of the quest after a righteous status before God on the basis of works, which is contrasted with the way of justification by faith described in vv. 6–8.³ According to this interpretation, v. 5 would be related to v. 4 (as we have explained it) in some such way as the following: The fact that Christ is the goal of the law means that a righteous status is available to all who believe in Him (v. 4); for, while justification by works is the hopeless quest that Moses indicates (v. 5), Scripture has all along set forth the glorious possibility of justification by faith (vv. 6–8). Verses 5–8 as a whole would be an explanation of v. 4.

(2) It is possible to understand Paul to be applying the words of Lev 18:5, not to the impossible, hopeless task which men set themselves when they think to earn a righteous status before God by their own works, but to the achievement of the one Man who has done the righteousness which is of the law in His life and, above

all, in His death, in the sense of fulfilling the law's requirements perfectly and so earning as His right a righteous status before God.⁴ Along these lines we might possibly regard only v. 5 as intended to be explanatory of v. 4 (Christ is the goal of the law, for what Moses declares in Lev 18:5 is Christ's obedience and victory); but it is much more satisfactory to regard the whole of vv. 5–13 as intended to explain v. 4 (not just τέλος ... νόμου Χριστός, but εἰς δικαιοσύνην παντὶ τῷ πιστεύοντι as well). In accordance with Lev 18:5 Christ has—alone among men—obeyed perfectly and so earned a righteous status and eternal life for Himself,¹ but also (vv. 6–13) for all those who will believe in Him. In either case, the point of the δέ in v. 6 is the contrast between the righteous status which Christ has by His obedience, by His works, and the righteous status which men have through faith in Him.

Of these, (2) has, we are inclined to think, the stronger claim to acceptance; for it yields a more closely knit sequence of thought.²

^{vi} **ICC – THE MEANING OF DEUT. 30:12**

τίς ἀναβήσεται εἰς τὸν οὐρανόν; is part of Deut 30:12, which in the LXX reads: οὐκ ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω ἐστὶν λέγων Τίς ἀναβήσεται ἡμῖν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ λήμψεται αὐτήν ἡμῖν; καὶ ἀκούσαντες αὐτήν ποιήσομεν. The reference is to the commandment. The previous verse has said: 'For this commandment which I command thee this day, it is not too hard for thee; neither is it far off'. Israel does not have to climb up to heaven³: to discover God's will; for He has graciously shown them what is good by His law, and that law is simple and clear. They do not have to inquire after the will of a harsh or capricious tyrant. They have received the revelation of the merciful will of the God whose prior grace is the presupposition of all He requires.⁴ Essentially what He asks is that they should give Him their hearts in humble gratitude for His goodness to them and in generous loyalty to their fellows.

^{vii} **HALDANE - VER. 6. — BUT THE RIGHTEOUSNESS WHICH IS OF FAITH ETC.**

We should rather expect contrast in every point of view than coincidence between the law given by Moses and the Gospel of Christ. Can there then be any illustration of the receiving of righteousness by faith, which is here the Apostle's subject, and the precepts that were given to the Israelites as a shadow of the Gospel? Doubtless, with all the difference between the law and the Gospel,

there must be a point of view in which they are coincident, for in such a view it is that he chiefly makes his quotation. Paul alleges the passage to which he refers, Deuteronomy 30:11-14, as in a certain respect speaking the language of the righteousness of faith. The language used by Moses described the clearness of the manner of giving the knowledge of the Divine requirements to the people of Israel. But though this was its original object, yet it had a further reference to the clearness of the manner of revealing the Gospel. For the Apostle explains it, *'That is, to bring Christ down from above.'* The language, then, that describes the clearness of the revelation of the precepts of God to Israel, was a figure of the clearness of the revelation of the Gospel.

Moses gave the Israelites a law which was to abide with them for their constant instruction. They were not obliged to send a messenger to heaven to learn how they were to serve God, nor to search out wisdom by their own understanding. Nor had they to send over the sea to distant countries, like the heathens, for instruction. God by Moses taught them everything with respect to His worship and service in the fullest, clearest, and most practical manner. This was a shadow of the clearness of the revelation of the righteousness received by faith, which we are not left to search for by means through which it never can be obtained. Salvation is brought nigh to us, being proclaimed in the Gospel by the death and resurrection of Jesus Christ. The word is in our mouth. We receive the righteousness He has brought, not by any efforts of our own in seeking salvation, and laboring to keep the law of God, but by the belief of that word which was published at Jerusalem, announcing salvation to the guiltiest of mankind.

The Gospel is contained in figure in every part of the law. The very manner of giving the law was a shadow of the Gospel, and typified salvation through a great Mediator. And though the New Testament often contrasts the demands of the law with the voice of mercy speaking in the Gospel, yet here the Gospel also speaks through the law. The reference to what Moses observed with respect to the precepts which he delivered from God to Israel, instead of finding an opposition to the plan of salvation through Christ, finds an illustration which Divine wisdom had prepared to shadow it, in the mission of the Mediator under the law.

Wonderful is the wisdom of God manifested in the harmony of the Old and New Testaments. They who do not understand it, have labored to show a coincidence merely by accommodation. But the Spirit of God everywhere explains the language of the Old Testament, as in its design appointed by God to be a shadow of things of Christ's kingdom.

But though there is a coincidence, there is also a contrast between the law and the Gospel. While the language of the law is, 'Do and live,' that righteousness which it demands, and which man is unable to perform, is, according to the Gospel, gratuitously communicated through faith. This righteousness is in Christ, and He is not at a distance, so that we must scale the heavens, or descend below the earth, — in one word, attempt what is impracticable, to come to Him, and derive from Him this benefit.

He and this righteousness are brought near unto us, as was long before predicted. 'Hearken unto Me, ye stout-hearted, that are far from righteousness: I bring near My righteousness; it shall not be far off, and My salvation shall not tarry,' Isaiah 46:12. All men, till enlightened by the Spirit of God, seek salvation by doing something of which they imagine God will approve. If it is not complete, His mercy, they suppose, will still incline Him to accept of it for value; but without something of his own to present, man in his natural state never thinks of approaching God.

Nothing can be more self-evidently false than that man can merit from God. Yet, notwithstanding the folly of this supposition, it is only the energy of the Holy Spirit through the truth of the Gospel that will convince him of the fallacy. Even the very Gospel of the grace of God is seen through this false medium; and while men exclaim, 'Grace, grace,' they continue to introduce a species of merit by putting Christ at a distance, and making access to Him a matter of time and difficulty. How different is the Gospel, as here exhibited by Paul!

We must not attempt in any way to merit Christ, or to bring anything like an equivalent in our hand. The language of Scripture is, 'Ho, every one that thirsteth, come ye to the waters: and he that hath no money; come ye, buy and eat; yea, come, buy wine and milk without money and without price.' 'He hath filled the hungry with good things, and the rich' — they who are worthy in their own esteem, whose that they may find acceptance, bring something of their own — 'He hath sent empty away.' 'Say not,' observes Archbishop Leighton, 'unless I find some measure of sanctification, what right have I to apply Him (Christ) as my righteousness? This inverts the order, and prejudices thee of both. Thou must first, without finding, yea, or seeking anything in thyself but misery and guiltiness, lay hold on Him as thy righteousness; or else thou shalt never find sanctification by any other endeavor or pursuit.'

viii **MACARTHUR – OT-LAW IS ABOUT FAITH, NOT WORKS**

Calling His people to faithful obedience, God said to Israel, “The Lord your God will prosper you abundantly... if you obey the Lord your God to keep His commandments and His statutes which are written in this book of the law, *if you turn to the Lord your God with all your heart and soul*” (Deut. 30:9–10, emphasis added).

In His law, God set the standards for holy living and has always required heart obedience, so that the promises to Israel just mentioned were contingent on her faith, evidenced by seeking the Lord “with all [her] heart and soul.” As Paul pointed out earlier, “Abraham believed God, and it was reckoned to him as righteousness” (Rom. 4:3; cf. Gen. 15:6). The physical father of Israel became the spiritual “father of all who believe without being circumcised, that righteousness might be reckoned to them” (Rom. 4:11), because “the promise to Abraham or to his descendants that he would be heir of the world was not through the Law, but through the righteousness of faith” (Rom. 4:13).

Even the commandments in the Old Testament books of the law (the Pentateuch) are not primarily a call to external obedience. They are, above all, a call to heartfelt, adoring faith in the God of mercy and lovingkindness, who desires obedience and who graciously forgives sin. External observance of the law without internal faith in the God who gave the law results in condemnation for sin without mercy, not salvation from it.

On the plains of Moab, Moses proclaimed: “Hear, O Israel! The Lord is our God, the Lord is one! And you shall love the Lord your God with all your heart and with all your soul and with all your might” (Deut. 6:4–5). A short while later he reminded the people:

The Lord did not set His love on you nor choose you because you were more in number than any of the peoples, for you were the fewest of all peoples, but because the Lord loved you and kept the oath which He swore to your forefathers, the Lord brought you out by a mighty hand, and redeemed you from the house of slavery, from the hand of Pharaoh king of Egypt. Know therefore that the Lord your God, He is God, the faithful God, who keeps His covenant and His lovingkindness to a thousandth generation with those who love Him and keep His commandments. (7:7–9; see also 9:4–5; 10:15; 14:2; 15:15–16)

The framework of Deuteronomy—and of all the rest of Scripture—is God’s sovereign grace. Salvation and divine blessing *have always* begun with God’s grace, which is made effective for the sinner when he comes to God in faith.